

కాళిదాస-అంబోదర ప్రహసనము

సంస్కృతిమునకు-ఆంధ్రానువాదము.

హాస్యరస ప్రహసన రాజము

12245

Te
891.22
K 241 lh

Te
891.22
K 241 lh

గ్రంథకర్త:

మహాకవి కాళిదాసు

ఆంధ్రానువాదకుడు,

హాస్యకళానిధి.

1922

All Rights
Reserved.

Price
Rs. 1-8-0

भारत सरकार
GOVERNMENT OF INDIA
राष्ट्रीय पुस्तकालय, कलकत्ता
NATIONAL LIBRARY, CALCUTTA

वर्ग संख्या

Class No.

पुस्तक संख्या

Book No.

रा० पु० ३८

N. L. 38.

MGIPC—S4—13 LNL/64—30-12-64—50,000.

TE

891.22

K 24.12h

కామగ్రంథమాల—మూడవ గ్రంథము

సంస్కృతమున

కాళిదాసప్రహసనమ్

అంధ్రానువాదము.

లంబోదర ప్రహసనము

హస్యరస ప్రహసన రాజము.

గ్రంథకర్తలు.

మహాకవి కాళిదాసు

అంధ్రానువాదకుడు,

హస్య కళా నిధి.

1922

Copy Right
Reserved }

చందోవాదులకు మాత్రమే

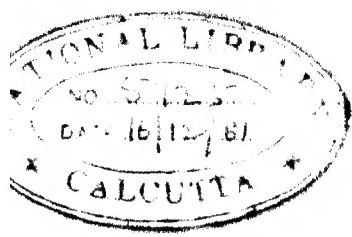
ప్రచురించబడినది.

వెల రు 1-3-0

Ret. ...
K.V.V. ...

Te
891.22
K 241 Lh

మొదటికూర్పు
500 ప్రతులు.

తొ డే మ.

శ్రీప్రహసనమును మహాకవికాళిదాసుచే రచియించబడినది కొందరును యవాచ్యము లుండను గాన నింకెవరో రచియించి కాళిదాసవిరచితమని ప్రాసీయుండి రని కొందఱు నీమధ్య వాద ప్రతివాదనలు మిక్కిటముగా జరిపిరి. శుద్ధకు పర్యవసాన మేమియుఁ జేలివడికాదు. భోజరాజ కంఠములో నొక ప్రణాము పుట్టెనని, యెక్కువగా నవ్వినగాని యాప్రణాము పరిపక్వమునకు రా దని, వైద్యులు సలహా నీయుటవలన కాళిదా సీప్రహసనమును రచించి, విసిపింప భోజరాజ మిక్కిలిగా నప్పుటచే నాతని కంఠమునం గల ప్రణాము పరిపక్వమునకు వచ్చె నని, యనాదినుండియు ననుకొనెడి జనశ్రుతిని బట్టియు, డిండిమప్రహసనముకూడ నిట్లే యవాచ్యము లతో నుండుటవలనను బ్రతాపకుద్రీయము మొదలుగాఁగల నాటకముల యందు హాస్యరసపోషణమును దవాచ్యములే యుండుట వలనను పూర్వకపులు హాస్యరసమున నవాచ్యములే వాడి యుండుట వలనను నీప్రహసనము మహాకవి కాళిదాసవిరచిత మని మా యభిప్రాయము.

మావలన “హాస్యకళానిధి”యని బిరుదము వందిన నాధునిక కవివరుం డొక్కరుఁ డీప్రహసనమును నాంధ్రమున ననువదించి లంబోదర ప్రహసనమని నామకరణ మొనర్చి మాకుఁ బంపి తన నామమును ముద్రింప వల దని కోరుటవలన “హాస్యకళానిధి” యని మాత్రము ప్రకటించితిమి. సంస్కృతమున గాళిదాసు ప్రహసన మొక నైపుణి నననరించిన లంబోదర ప్రహసన మొక నైపుణి నను ముద్రించి తమసన్నిధికిఁ బంపితిమి. కావున 1, 2, గ్రంథముల మాదిరిగా నాదరింతు రని దలచుఁ చున్నారము.

పుదుచ్చేరి, }
15-8-22 }

ఇట్లు
యస్. చిన్నయ్య,
సంపాదకుడు,
“కామ గ్రంథమాల”

శ్రీ రస్తు.

కాళిదాస ప్రహసనమ్.

— నాన్దీ —

శ్లో. లంబోదరస్య విగళత్నటి మాత్రలంబీ
కౌపీనపార్శ్వవిస్ఫులో మదనధ్వజోఽవ్యాత్,
యం సంభ్రమా దువసమ స్మరగభ్రమేణ
చంచా వికర్షతి పడానవయానబర్హీ.

అనీచ—

శ్లో. అల మఖిల మురేంద్రై రస్తు ఫత్రవనం వో
గురుతం మతిదీర్ఘం కుంభకర్ణస్య శేషః
అమాని నిశి చయ స్వోజ్జ్వలంభానవింధబుధ్యా
కలశజ మృషి ముచ్చైఃకందత శ్చంద్రనూర్యా.

[నాన్ద్యంతేహిత్రధారం|| సామాజికా వశభోక్త్యా పాదర మంజరిం బధ్వా]

శ్లో. కస్యాశ్చి త్వనామయేన గురుణాస్తభోరుజానోర్భృశం
సృద్ధాయా నతేపూర్వకాయ మవసామ్యాలంబ మూత్రత్యజ
తత్కలాగతదీర్ఘ మేహనరట త్పుష్టాధిరోవాత్థర
క్రీడాగంభజవా దివజ్జుభి మధః పాతోత్సవః వాతువః.

[ఇతి భ్రష్టుజంఠం వికీర్ణ శేషభ్యాభిమఖిమహోక్త్యా] హరిష! ఇతి ప్రాకత్
[ప్రవిశ్యపారిపార్శ్వకః] భావ ఏహోహి!

మాత్రధార—అనీ (మత మాజస్త మార్యమితైః)?

పారిపార్శ్వకః—కథమిదం?

నా—అయి భరతత్రై! కదాచిత్ ప్రవృత్తచరం ప్రహసనం నామా రూపకే
ప్రదర్శయేతి.

శ్రీ ర మ్మ

లంబోదర ప్రహసనము

— నాం ది —

చ॥ పదపశివచ్చు ముగ్ధుని — వాహమయూరము పామటంచు పె
న్నదమున దానిదాసి తన — ముక్కునఁ బోటిడ వ్రేలుగోచియం
బొదగఁ బైకి నెక్కిడు ను — హోదరుఁడౌ గణనాథుమొడ్డ నం
పదలనొసఁగి మిమ్ముల ను — భస్మిని నెప్పుడు ప్రోచుఁగావుతన్॥

మ॥ దినమున్ రేలును లేచి వింధ్యగిరిగా — దీపించి యబ్జార్క మా
ర్గనిరోధం బావరించి కుంభజాని మొక్కఁజేయు నాకంభక
ర్ణుని లానా నిడి మొడ్డ భవ్యమగుకా—స్ఫుల్మీకు నీనుండ నం
దునకై ననర్పనిలింపులంగొలుచు వృ—త్తుల్ మీకునభ్యోత్తముల్॥

నాత్ర—ప్రవేశించి] సఖికులను సాదారముగా జూచి దోసిల్పి.

ఉ॥ జానువు లూరుపుల్ బిగియఁ — జాలగ వాతముచేత భూమిపై
నూని కరంబులన్ ముసలి — దోర్తుక మూత్రము జార్చుచుండ న
చ్చో నొక గార్దభం బరచు — చున్ తన శిశ్నము లేపియెక్క నా
బానిస బోర్లఁగాఁ బడ న—పార ముదంబిడు మీకుసౌఖ్యముల్॥

[పుష్పాంజలిం జల్లి కెరవంకజూచి మారిపో! ఇటురమ్ము.]

మారి—[ప్రవేశించి] భావా! వచ్చితిని

నాత్ర—బాగు! చుల్ల పెట్టినతోడనే పచ్చనెగ తగులుకోవ్వట్లు మాటలాగే
వచ్చితివే! కాని యార్యమిత్రుల యాజ్ఞ వింటినా?

మా:—ఏమని!

నాత్ర—“ఓయీ! భరతపుత్రుడా! యెన్నడును జూచియెఱుంగని హాస్యరసబంధు
రతుగు నాటకమును బ్రదర్శింపు” మని.

పా—[సహర్షం] ఖా కామగృహీతా స్మయః.

శ్లో. ఆబాల్యా దపి దీర్ఘం

యచ్ఛమ్నం ప్రహసనం త్వయా,

(వదర్యయ త దేతేభ్యో

దృష్ట్యామీహార్ష మాప్నుయుః.

నా—యుక్త ముక్తం భవతాః పరంతు పునరేవం న క్షోమి బృహద్భీజ తయా
నర్తితుం, ఆతస్తయా సహాయభూతేవ సహ కథంది భవిష్యత్యి వా వర్త
యామి సామాజికమనాం కీతి మే నిశ్చయః.

పా—

శ్లో. తాడయ న్నూరు యుగళం

తావక శృలిలాంశుకః,

లంబమానోఽండకోశస్తాం

వృత్త్యంత మన వృత్తయః.

నా—తత్తిర్యక్తాంధూమి కాగ్రహణా య. సంప్రతి హి—

శ్లో. ఏష ద్యుతో భవతి నాగరికో న హీతి

కిం గంధవాహవివశా సహ కారవల్లీ,

అభ్యేయమోఽధరదశగ్రహణాయ పార్శ్వం

పుంసోఽకింస్య వదనే నిధధాతి పుష్పమ్.

పా—భావ! సత్య గుపలక్ష్మితో వసంతాగమ ఇతి. యతః.

శ్లో. కిలసతి కిల వ్యాకోచాసన్న చంపకకుట్యలే

(నతిఫలతి మే మాద్యత్కం కేలివల్లవశోఽహిమా,

మదవనదనన్వాదాన్తాః జ్వంభియదృచ్ఛయా

రవాసియువశ్చేహ్యనోనాసాగ్రలగ్న మివార్త వమ్.

నా—తదిదాసిమ్

శ్లో. శృంగారాద్యుతి మేళనేన రుదిరో

హస్యోరసోఽస్యాం శృతౌ

వర్ణ్యం కర్మ చనక్ర నాసయమినో

శృణోతా నాయకా,

మూర్తి—భావా! యనుగ్రహింపఁబడితిమి.

కీ॥ చిలునాట నతిముదంబున

విరదించిన ప్రమానమును + వెలిఁ బుచ్చక యే

చిరకాలముంది తిక్కఁ జూ

వరు లలరంగ నాడుటెంతో - భావా! మేల!

మూర్తి—చాగుగాఁ జెప్పించి కాని వానిక పెద్ద యశోభమున్నదోయి! చిన్న పుట్టినండియు నేను నాట్యమునందసమధుడనే, కట్టలుక్రిందికిఁజాలి నట్లు కాలుగుత్తులవలె నేలాడుచు నీతలయంత లావుగ నుండుటచే యాడుకొని తిరుగుటకే కష్టమగుచుండ నాట్యము మాడకేయిగలవా? అయినను నిచారములేదు నీసహాయమున జెట్టో సర్వలమనముల నాకర్షింపగలను.

మూర్తి—[నవ్వి] ఇక నేమి కావలయును? చాగుగానే యున్నది కాదా? నాతోనీళ్ల బయియేలేదు.

తే॥ గీ॥ కట్టకొన్నట్టి ధోవతి - కదులునటుల

తొడల రెండింటి నటునిటు - తడతడ మని

తాకి వేలాడు నీబుడ్డ - తాండవించు

ని ప్పననరించి నాట్యము - నెరపుగాదె?

మూర్తి—ఇదియును యుక్తియుక్తముగానే యున్నది. అటులైన కేషములు వేసి కొనుటకు ద్వరపడనలయును. ఇప్పుడు

తే॥ గీ॥ అధరదళమాన గమకిందు - నట్టి ద్విజాని

యరసికతఁ గాంచి గంధవా - హమున వివశ

యగుచు సహకారవల్లిక - యలరు తనదు

మమము నోటికందించుఁబుం - స్కృతిలకును.

మూర్తి—భావా! కృపంతయుతువు ప్రవేశించినట్లు చాగుగా నుత్తిరికిని ఎట్లన?

తే॥ గీ॥ మోలవికసించు సంపంగి - మొగ్గయందు

వరిఫలించిన కెంకేరి - పల్లవంబు

స్వేచ్ఛగాఁ బూకు నాకెడు - విటుని నాసి

కాగ్రలగ్నార్తవము వలె - నలరుచుండె.

మూర్తి—అందుచేత విప్పుడన్నియును సహకూడినవి.

నీ. అలరుశృంగారంబు - నద్భుతరసమును

కలిసిన హాస్యంపు - కావ్యము కద!

వక్రచేష్టలకాలఁ బాలం బనందగు
 వక్రనాసుని కథఁ వర్ణము కద !
 అఖలజాతుగుండలల్లామృగుధియీ
 నాటకంబున కథానాయిక కద!
 మందానిలాందోళిఁ తేందీవగాది స
 త్వైరభవైత్రీవాసరిములు కద!
 గీ॥ వివరఁ వచ్చిన వీరెల్లఁ వేత్తుకద!
 ఇంక సభుల మెప్పించుఁ బంత, నేను
 వక్రనాసుడ నగుచు, నీఁ భగ్నివిగ్రధి
 యగుచు రావలె' నిత మారిమా! పద! పద! ॥

మారి:— నే నెవరి వేషము ?

నూత్ర:— వక్రనాసుని శిష్యులలో రెండవవాడగు కాపరుని వేషము.

మారి:— మొదటివాడగు జంబువని వేష మెవరు వేయుదురు ?

నూత్ర:— జంబుక వేషము ధరించి రంగస్థలమునం బ్రవేశించు వాతమ్ము నింక
 నీవు చూడనేలేదా ? వీడు.

ఉ॥ చందనపుం ద్రిపుండ్రము పఠిసందుగ దిద్ది లలాటదేశ మం
 దంచముగాఁ గవలతలఁ మందునఁ దమ్మును వామహస్తమం
 దుండలేముల్ ధరించి వలతోరపుచేతను వీటిఁదాల్చి వాఁ
 టందుల నేగుడెంచె మనఁ మాత్మవిధిం బచరింపఁ గోడగు ॥

- 3 - (ఇద్దఱు నిష్క్రమింతురు.)

ఇది ప్రస్తావన

(శ్రీ)స్తు

లంబోదర ప్రహసనము.

(ప్రవేశము—జంబుకుడు.)

జంబు—

చ! వెలిగితి లోరతమ్మల నీవీవ విలాసల నానగొల్ప రో
వెలదుల మేలుటంతి విటగీరుల చే ఋపుఁజి గృహి
గలసి నిశీధినిం గడసి * కామిని నింటిక బంపినాడ న
గ్నులనిక నిష్ఠమైగొలువ * గోరెడు నా మదిసంతసంబునన్!

అప్పుడే తెల్లవారవచ్చుచున్నది నా సహచారమడగు కావయి గురువు
గొఱకు పరీక్షింప ను దెచ్చుని నియోగింతును. (అంతట కలయకాచి,)

సీ! నలుదిశల్ వ్యాపించె * నరమూత్రగంధ సం

కలితమూచీపురుకట్టదుమ్ము

నదికున్నుఖం బైరి * మదనతుల్ చినింగిన

మలవక్కలఁ జంక * మడతెట్టె

శోధింపుచుండిరి * సాధుసన్యాసులు

రిమ్మచే గలుగు దంఠి తమ్ముల గార్

దవజొచ్చిరి శాలిధాన్యంబు విధవలు

కరములఁ బెద్ద * రోకల్ల బూని

గీ! అంగణము లూడ్చి శోధింప * నావుపేడఁ

బట్టగొని కొందఁ జరివలు * బయనమేరి

కలశములఁ బూని కొందఱు * మలవిరేచ

నాధి మరుగుచు నున్నవారి రయమున॥

కాళిదాసః—

శ్లో. చారు శృంగాయచలదాయతర్క పాశం
సీతారవల్లభం వదనారవిందమ్.
వీరీహప్రమర్దనకృతో విధవాజనస్య
సంకల్ప కేశినమయే యతయః సర్మంతి

(గతి ర్మదాని గృహ్య కృపణ మభిహుః)

శ్లో. పారిస్సాన్ని పవిత్రతద్విజగదవ్యాజ్యదాకర్ణితం
మిథ్యావ్యావృత్తావకుంతవలూ నున్ముక్త వేదీతలమ్.
గాయం త్వంగణసీమ్ని నలువలయై వామై కృతాస్సాలవం
బాలాయాః ప్రథమస్తు మంగళివనే పార్వప్రకృతా యోషితః.
అశ్రయ! మర్యదమ్!!

శ్లో. సభ్యేతరా శృంగిణిభం దమితా గిరిశే
దాసాం వినోదవద మేతి మనోవికారమ్,
నిర్వస్త్రానోభ వరస్సాగ్రితంబచేలా
దురం గతా కులవధూ రపి కింబవీమి!

అన్తః—మేత దవ్యతో గమిష్యామి వాద్యాని మంచతి తవ; ప్రపంచో
వయవపరమమ్.

అపిత—

శ్లో. సాధీశుతతమస్తు కుంజకుహ గేష్వంశగర్వదీగ్రామయోః
పారిస్ సాన్నితు ముపాగతై రభిమతైః స్సార్వం విబుశోజియోః.
పానీయాపానాయ వత్సలదృశో యాంశోష్ణ లభంతే క్షణం
నిష్ఠిప్తాశుకపేటిదోదకఘటం చార్కావనితం రతమ్.

అన్తః—ఏతదభిప్రాయేణ విప్రప్రాయా కాశోఽయ మలాబూదవ్యా వ్యావేది
మధకయూత. తత్రైవ తోచతే గమనమ్. అలాబూద నీ త్వపూర్వం
కా మధయ మస్యా.

శ్లో. వేద్విద్యార మహోత్స వేషు లిఖితుంయూ రంగవల్లె తయా
ప్రక్రాంతా కచయో న్వయం నివరితం వ్యాలంబి లుంపేదితి.
పార్శ్వద్వంశవివిష్ట బాలికర వ్యాకృష్టవక్షోజయా
కర్తుంశాం స తయా తయా తత గరుక్మింశ్చిన్ద్రస్మర్యతే.

కావున నిష్కరు.

చ॥ సురుచిర ఘృత్యబిరువులు • శ్రోత్రతలమృగగ్రమ్మనీత్యుతి
గరము రదచ్చవంబుదర • గంధిని మోములతోడ ధాన్యము
గరిములనింపు గ్లాని తమ • కంబున మానసమైధునంబులన్
వరలవిరంతులన్ దలపు • దార్పిచరింతురు మోగిబృందముల్.

(శౌంచమునడచి, వినుట నభివయించి చూచి)

ఉ॥ కన్న సమర్తక వివరి • కాంతలు చెంతల బూతుపాటలన్
జెన్నగు కంకణాలదర • చేతులదబ్బుచు బాడుచుండగా
విన్న ధరామగుల్ నదికి • నే నియమంబుల కేరతక నా
రిన్నల నంగవప్రసరి • దీప్తి దొంగముసుగునిర్యక్తి॥

అశ్వర్య మాశ్చర్యము

తే. గీ. వెలసతుల యిట్టిబూతులు • విరుచు విటులె
యాత్రిపడుచుండగా దూరమందుఁ బోవు
కులసతుల పూని లూటూరి • యలగు లోడల
సందు కోకలు తడిసె నే • నుందు నింక.

ఇది యిటుబూదనియ్యు. నేను మఱియొక పోటికిం బోయిదను, ఇప్పుటి
ని కమ్మలగమ్మన చీకటి తొలగలేదు. అహ! ఇచ్చట నింకొక ముహూర్త
వము కంటబడినది.

ఉ. ఊరికి నేటికి న్నడుచు • నున్న లతాగుహలందు చీకటిన్
వారిజనేత్రింబువార • గంబునకైఁ జని బిందెదించి య
వ్యాసః దానమాడుటకు • వచ్చు నభిప్రీత విప్రజారులన్
— జరి మన్యంబులన్ దనివి • సెందె హుటాహుటిదెగుబాటలన్.

ఈవింత లిల్లందుఁగాక! కథనమైన యలాబూస్తన్ని విధియగుచున్నదనే
కప్పుకఁ గాపడుడు సుండియూడనోవు! అచ్చటకుఁ బోయెద. (అలాచించి)
అలాబూస్తని యను నామము దీనికి చాలదు.

మ. భవః ద్వారమునందుఁబాడువుల నొ • ప్పూదీర్పుమేల్ ముగ్గులన్
భునిసె నానగ్ర నేలుచండ్లు వెలుపుం • బోయంచుఁ బాల్వంబులం
దవిపైకిం బిగలాగ బాలకుల నా • య భంబు గావించుటల్
తవమంచీకెడి రావులుంగుల యవ • శం జ ప్తికిం దెచ్చెడిన్.

(గత్యా విశ్లేష)

భవముం కాసో విద్యాళికయా న్నాత్మావృత్తా మబుధ్యతే? అత్రా--

శ్లో. విక్లిప్తప్రసంగం వృత్తా మసకృత్కృతా వివ్రాననం
 వత్సంతి స్థితివల్లగండళలకం నాత్మః ప్రోహోరి గతాః,
 య స్వోత్తాపకయస్య మందిర బహుద్వాతే గతద్వాపనా
 వస్సుతి భిత్తైలయంతి మిసలవ్యామోహాత్ స్మృతానమ్.

గూఢ దిశు ఘనోధయామి. సఖే! గుర్వాచయనార్థం వరీరీధా వారణాయ భవా
 మద్యమ్యతామ్.

(ఇతి కేరణ తంబుట్టుతి. తతః ప్రవిశ్యుత్సవ్యాయమానః కాసరః.)

కాసరః--అయి కరభ! చరణం తే భక్ష్యామి.

జం--(స్వగతమ్) అహో! శోభితీయ పుత్రేణ ప్రబుధ్యమా నేన హః! స్మర్యతే.

(ప్రకాశం) అయి సఖే! ప్రబోధసమయేమాస్తు కరభస్య రణమ్.

కా--(ప్రవిబుధ్యద్వా ప్రకృత్య కాసః విధాయం) కిం శుభామే జంబుకా!

జం--అహ మస్మి సఖే! కిముత్సవ్యాయమా నేన భవతా కరభోద్భవః?

కా--(సభయం, స్వగతం.) కరభచరణ ప్రహారాదుర్వాత్మి మపినుస్తోతమామ్.
 స కింవిలలాప తత్త్వి మనేన కరభవృత్తాంతో విది తస్యాత్ !. భవతు
 ప్రస్నాదయే యాదృచ్చికం మేమరాచారం. (ప్రకాశం) అ స్మృతత్వపు
 దికాయామ్.

జం--(విశ్లేష) కాసర! కిమిద తవ లలాటే పటఖండబంధనం?

కా-- (స్వగతమ్) ఇతః; పరం యామిక దృష్టమపి తైకదేశస్యవోరస్య సహ
 కన్ధోఽస్మి (ప్రకాశం, సఖేదం) వ్రణకట్టబంధః.

జం--మతో లలాటే వ్రణమ్?

కా--(స్వగతమ్) ఏష దాస్యః పుత్రః ప్రాణా నమత్వాత్మన ముచరి.
 భవత్సేవం తావత్ (ప్రకాశం) సఖే! కోపవగా మహాధ్యామో లలాటే
 ముగేన మం ప్రస్ఫురవాన్.

(వదలిచూచి) తమ్ముడా! ఇటువంటి కాపరులైనా విచారపరవశులై యున్నాడు. ఏక! ఏది కళ్ళను కాలిస్తాను! కాదావద్దనడ నైతేనే బట్ట కిలవటండి కట్టుబట్టును విచారకళతో తలగిరించెట్టెక్కోని యుదియమైనను మేల్కొనలేదు. ఏ ద్రికెట్టెక్కోని వరకును యలాబుట్టని తనపువ్వును పూగు వున నిద్రపట్టక నితరుముందే నిద్రించగాచోయి! (వత్సరు)

చా! తను సిగుడించి సిగుని మొగంబును పెంచుచు మాటిగొరజా

పున గని మందహాసమున • బుగ్గలు రంజిల వీధిశేసుచక్

వనితలు ద్వారవేదివయి • బట్ట తొలంగి వెనుడియుండగా

నమబయి కెత్తు వోళలి యంకంబును చుల్లనుజూతు రిచ్చమై!

(సమాపి చి) ఈతని లేవెదను. ఇటుడా! ఇటుడా! కాసరుడా! గురువుగారి సంధ్యాకుండవము. కై వదీజలమును తీసికొని రావలయును. వే! మేల్కొన్నము. (లేతితోచుచు) ఈ మండగొడుగు నాకొప్పుమును యలాబుట్టని కరస్సునునుకొని నిద్రకండ్లతో బడితివంటి తన కళ్ళనును నాకుట్టి నొక్కడు గదా! (అని మోసరించు)

కాస:— (పంకర: చుచు మేల్కొనుచున్నాడు) ఏ గాడిరా! ఏ పాదములకు మొగిల్లెదను రిప్పుకుము.

జంబు:— (స్వగతము) అహ! శ్రోత్రీయభాగ్యతాపుగ్గుడు నిద్రకుండి లేచుచు హరిస్మరణుల జేయుచున్నాఁడు. కాను! కాను! (ప్రకాశముగా) మిర్రీయా! ఉదయమున మేల్కొనుటతోడనే గాడిదను స్మరించు చున్నావేమి?

కాస:— (మేల్కొని కన్నలు నలుమకొనుచు బట్టకలుకొని) ఏమో! నా మిర్రీ త్నకును జంబువోడా?

జంబు:— దోను! నేనే. స్వప్నమున నీకు గాడిద కవచదేనాయేమి?

కాస:— (భయముతో స్వగతము) అయ్యో! నేను గాడిదచే తమ్ములుదివి యా కోపముతోడనే నిద్రించి, పలువరించితిని కాచోలు! రాత్రి జరిగిన వృత్తాంతమంతయు నీతనికి చెలియలేకుగదా? అగుగాక, ప్రమాదవశ మున జరిగిన నా దురాచారమును గప్పిపుచ్చెదను. (ప్రకాశముగా) అగును. స్వప్నముండేమో జరిగినట్లు నేను కాంచితిని.

జంబు:— (చూచి) కానరా! ఇదియేమి? నొవట కట్టుకట్టితివేమి?

కాస:— (స్వగతము) వోదీకస్తువులతోగూడ పట్టుకడిన దొంగయొక్కగతి నాకు దెలుపుచున్నది. (ప్రకాశముగా) కలుపువకుల గట్టుకట్టితిని.

జంబు:— లలాటన నేమికులుపు?

కాస:— (స్వగతము) ఈ లంజకొడుకు నాప్రాణములంతయు విడుచునట్లు పడెను. అగుగాక (ప్రకాశముగా) గురువు నాపైగొప్పించి లలాటమునఁ దగ్గెను. ఆ దుచేతఁ గుఱువైతి.

అ—

శ్లో. సత్యం విద్యాగ్రహణేన్

నాశుశ్రామం ర్న మత్సరీ,

స కదాపి దురాచారః

కోప స్త్యయి కథం గురోః?

క—(స్వగతం.) కేదానం మే పలామనం యుక్తం, త ఏవం బ్రాహ్మణమ్
(ప్రకాశం, సామర్థ్యం.)

శ్లో. గురో ర్మయి న కోపోఽస్తి

లగాతే దృశ్యతే ప్రాణః,

అతః ఖరపదాఘాతో

నిశ్చయో యది నిశ్చయః.

జం—(స్వగతం) సత్యమయం కానర ఏవ; అతః ఖరపదప్రహార ముపాధ్యాయ
శిరసి నిక్షిపతి. (ప్రకాశం) సభే! కిం బహునా? సత్యం భవ.

క—నానా మలాబ్రాస్త్రాః కామయే, నైవ మా ఏచావతః.

జం—(విహస్య) కథ మసంబద్ధ మాలపితు ముపకాశితః! కామ యతాం నామ
సా! కిమ నేన లలాట ప్రదస్య?

క—కిం కేవాసి గోప్య మితి? తర్హి క్రూరుతామ్. పూర్వశ్చ లలాట
లలాబ్రాస్త్రస్య కృతసంకేతోఽస్మి. తతః—

శ్లో. సంకేతస్థల మూగతా నిశి నదీతీరే తిమోమర్గమే

సాఽయూసీ ద్రజకం విపత్తకరభా వ్యేషం గతా మద్ధియా,

తద్భాగ్నిత్యాఽహమసి వ్రేషేద లలనే! క.గ్భాష్ట్ర మాం జల్మసి

త్యాశ్చివ్యం కరభం జఘాన నవదా ఘాతే మ మాసీవ్యగ్రా

త మేవంసఖే! మమ దురాచారం నావ్యత్య భవాన్ ప్రకాశ తామ
(ఇతి. పాదయో పతితి.)

జం—(ఉత్థాప్య) కానర! బాహు న ప్రకాశయిష్యమి; కింతు మేద్రాచారస్య
తివ సత్యా ఏపి రూపత్యాం గృహీత్యా కథ మమరాగ ప్రవృత్తి
లలాటాస్త్రస్యమ్?

క—త్వం బధ! కా గమ రవికృసతి గృహీత్యామ్?

జంబు--

తే. గీ చమ్రు జక్క గ్రహింతు ను - త్సేవి గావు
నీ కి శుశ్రూషుడవు ధన్య - పరుడ వగుల
క్రమగుణవంతుడవు నన్న - కారణమగ
గురువు కోపించి యారీతి - గొట్టులేల!

కాస--(స్వగతము) నే నిపుడు పాటిపోవుచున్నను మంచిపది కాదు. (ప్రకాశముగా కోపముతో)

క. గురు డలుగఁడుగద! నాపై
బరువగు కఠుపాండు గానఁ - బడుగద! నొసట
ఖదమిట్లు తన్నెనని మది
గుఱిరించితి నేని నమ్మ - కొను మిఁక నలులే.

జంబు--(స్వగతము) నిజంగా ? యిది గాడిద పేదనకు దగినవాడే గాడిదతన్ను గురువునై తెచ్చుచున్నాడు. (ప్రకాశముగా) కాసరుడా ఇన్ని మాటలేల? నిజమిదేమియ?

కాస--జంబురుడా! నేను దానిని గోరలేదు. యిలాబూర్చియే నన్ను రమ్మ విడిది.

జంబు--(నవ్వి స్వగతము) ఇదియేమి? జనుదర్శప్రకాశము లాడుచున్నాడు. (ప్రకాశముగా) -ది నిన్ను వరించి వరించుకాక లాడుచున క్రమమునకు గారణమేమి?

కాస--ఇక నీకద రహస్యమేమున్నది? నిన్నకాతి యలాబూర్చినితో సంతకము గావించుకొంటిని విదప.

కా. సంకేతంబగు నేటియొడ్డునఁ దమ - స్పంఘంబునన్ నాతి యా
వంకంజాకలి గాడిద వ్యగుక మ - ద్భ్యాంతిన్ జనె న్నానినో
నింకన్మచ్చటఁ దెల్పవేల నను దే - వీ! యంచు నేగాడిద
కంకన్యాని కవుంగలింపఁ దదా - ల్నుండన్నే నామోముపై.

ఈ నాచరాచారమును నీ తెచ్చటను తెలియవలయు. (అని పాదములపై బడును)

జంబు--కాసరా! తెమ్మ నే నిక నులలో తెప్పమలే. (లేవనీయును) కాసకా
నీవు పరిపూర్ణవాడవు గదా. నీకు రూపవతియును భార్య యుండగా నీ
బొబ్బానది తెలిడి చచ్చుటేమి ప్రచారము?

కాస--చాలు! చాలు! నీవే తెప్పము భార్యయుక్క పాతికగిక్యమున విక్రయములేదాని గతియేమి?

జ - (సూత్రం) ఇద మహిమే కాకుల పదం. (స)కాళిదాస కుత్సిత రిష్యా
మనిష్యాసః ?

క - (ప్రశ్నార్థం) కిం తరగ హిద్యా మకానాంనా మహి భూతి విశ్వానః

జ - ఇద మియ మయనామి తి జానాసి ?

క - బహుని కన్యని ప తి, కృణు తావ దిద మేకమ్.

శ్లో. భార్యం కశ్యపమాం ప్రతార్క గాభవితాశంకనూనేమయి
ప్రాప్తేహతు గృహంతరిం నిశి నృపా విజృంభ్య మా జాతీ
లీనా కాగ్ని నియన్యా దేవ వర్ష తానున్మృష్యతో మేక రే
లగ్నో దీర్ఘ వృధు ర్ముఖసుతరసుః కన్యాపి కామధ్యజః.

జం - (విహస్య) కిం త్వయా కరలగ్న స్థు ఏష సముత్పాదః

క - నహి హి. సముత్పాదీతుం హయా యావ త్కర్మం తావదేవ వ్రజద్యజేన
ముష్టినా విమ కక్షః కృహ్యో నిర్మూల్య స. పూజయః పరాయాంచకే.

జ - తస్మి యుక్త మన్యా మతీకాస ఇతి బతు పరం సతే! కాలాచార మేక
ప్రవిక. యత ప్రవైదికాచారోయతే తదాశు ౭ చార్య -

శ్లో. వైదికాచార విభిన్నః

కాలాచారం సమాచరేత్.

కాలాచారివ్యాభిప్రాయో

కావం నరకం ప్రవేశేత్ ఇతి.

క - (సూత్రం) సతే! కిం త్వం తత్ప్రవర్తిసి? యదేతం ముక్తమసి -

జ - న కేరల మహం గుణ రుపి నా వ్యకనానమహి

క - ఇదం జామంత ఏ వాకయా గ్నః ?

శ్లో. వేదికాతపథి స్సృతి వ్యవహిత వైశ్వాద్యనిరేకః

కర్మాణి శ్రుతిచోదితానియతే కాలేషు యైగ్యైః క్రమైః
అన్యో నాస్తిభు విస్తృతో ద్విజ ఇని వ్యాకర్ణతా ప్రత్యయం
పాపంచేతు వక్ర నానయమివాసర్వే నయం వందితా.

(ఇతి శోచితి)

జం - మత స్తే యదితం? న నివృత్తామి కాలమతం ప్రవేక్ష్యతోఽపి తవ స ఏవ
గుణవృద్ధివ్య తితి సంబోధ్యవ్యం కదేహి! నవీజల మాహృత్య గురవే కేహి

జంబు—(హాసము) హా! హా! నిభార్య మాండలికముగ వున్నది.

(ప)కాశముగా) ఏమో? నిభార్య యుక్తిచక్రీ కాదా! ఆ సెయింగు నికరిచ్చావమేల?

కాస—(హాసముతో) నిభార్య చుట్టి యుగళే వివరించుచున్నదని తెలిసిన నీకు దానిపై నెఱుంగును?

జంబు—అటులైన నిభార్య సరైన వివరించుట నీకు తెలిసినదా!

కాస—అబ్బో! ధర్మసత్రిము. ఒకటియువనం! అనేక నిరర్థకము లున్నవి. నిజ యొక గాథ వివరించు.

మ! ననుగల్గి నుదీయభార్య నొకడ—స్వామింబుగా దెంగునం
చనుమానించి మృత్యువయాగాలదైం—య్యారాత్రికేవచ్చియిం
టను జేరింగని దీవయాచ్యేనది, యే దందాగెనో మాట జే
నినగాకా గొనతేయిగల్గి వృక్షులా—దీర్ఘంబునా మొట్టన

జంబు—కాసు! చీకటి కారుగనే శ్రమ వూరదీకటి పారము పరివా?

కాస—లేదు. అంతవరకు జరుగలేదు. మొలకేసి తెగింపబోవు అంతా వాడు నాకొమ్మపై నొక్క గుడ్డుగుడ్డి పారబోయిను.

జంబు—ఇదియే వృత్తాంతం! అటులైన నిభార్య సత్యదగవలెకాదు. తెలివ
భిష్టుక క్షయితిగాన నిశ్చయమిది నీవు కాలాచారము వరుసవిప్రులు. పెద్దలు
కూడ నిట్లుపదేలుచున్నారు.

తే గీ. వైదికాచార మందు వి—భ్రష్టుడైన
వాడు కాలమతమున జే—ర్పంగఁ దగును
తస్మిలంబున భ్రష్టుడై—తనరు నాడు
రారవం బను నిరకంబు—జేరతగును.

కాస—(హాసముతో) నాకు తెప్పించునా నీకుదు జేరివా!

జంబు—నేనే కాదు, మనగురువగు వక్రవాసకుమయ్యును.

కాస—ఓహో! నొంగుండకొడుకు వక్రవాసకుమి పాపండువా?

ఆ. వె. శ్రౌతవేత్త వేద—శాస్త్రముల్ జదివించు,

స్మృతులెఱుంగు కర్మ—తతి నొనర్చు

నిట్టివివవర్కుడిల నొండు లేడన్న

దొంగవాడు ముమ్మా--ధంగ అయ్యె. •

(అని వీడ్చును)

జంబు—అపాక్షుడా! కాలతము జేరుట గూడ సరజే గురుగురున్నందులకు
సంతోషింపవలసియుండ, ముఖపడి పురజేల? యెప్పుడు సత్తెలముండెల్చి
గురునకొనగుము.

క--రిధాన్తు.

(ఇతి నిష్క్రమ్యంతః)

జం--అహ మహి గుణో రస్మిహ్యోత్రహామా దకంతరం కాన్తసాహచరం
ప్రవీక్ష్య (ఇతి పంచాంతరే క్షిత్వా, కుట మఖేన) కన్యేదం ఏది
మాన్యతే! (పునర్వేదనాన్య) సవీవాన్యో కన్యంతో వీరదంతః
కన్య చన రధ్యాకోనే నిమగ్న పశ్యంత బంధనివేరహానశిఖాస్తో కోడితి
భవతు, ఉపసర్పామి (తతః ప్రవీణతి యథానిష్ఠా వీరదంతః)

వీరదంత--

శ్లో. తైలాభ్యంగన మలంభయం శుభతరై రంభోభి రన్నాపయ
నస్నేహం శుకతుండకోటికటిలాతామై ర్నఖై రారిఖం
ధూపై శృశ్చ దధూపయం సురభిలై కాలారూప్తై రహ
యామేకా భృక మాయతా మను శిఖాత్తేతి హృత్తామతి.

జం--(ఉపవృత్త్య) అర, ! కే నేదలకృతం?

వీర--అం వత్సో జంభకః! తస్మి క్రూయతాం. వత్స! యజమాన స్యాస్మిహ్యోత్ర
భవనోదేవీహా కరుణామితరమసివితత్వయా ద్విరీయపర్వస్వహానినీధ
కయతావానస్తి.

జంబు--తత్తత్త!

వీ--తత్వ

శ్లో. దృష్ట్యాతంగృథమాగతం మయిభియాశయ్యాంవిహానూదిగా
దూర్భజ్ఞా వుపవిష్టన త్యవసనే గత్వా కుసూలాంతికం,
వక్త్రే గాఢుభియా బిడాలహతకో ద్రాహా మే మేహానం
మ య్యానిదతి తత్ప్రేక్ష్యతి దదాజ్ఞాకోఽస్మి కోలాహలమ్.

జం--అయి మహాహతాన్! విడాలహతః! త్వ మే వ్యాకృ శిఖాకృతా
విధనా దృష్ట్యానీ! తత్తత్తతి.

వీ--

శ్లో. తతస్మిఖాం మే విపిత శృకర్త
వేదీగతం న న్యధితిం గృహీత్వా
అస్తా నిదం నా మతు భాగ్యలేఖా
యదుష్ట్యతం మేహాన మప్రలూయ.

జంబు--న కేదలం తవ, అంతు పునఃకుందేవీవ మదనమందిరానామ్,

5725 dt 16.12.61.

Re 1.25

కాన—అరే (అని విస్మయించును)

జంబు—నేనుగూడ నుడు పరామాదిత్యుల నిష్పత్తి, కాస్త్రపాతము తప్ప సమయము (అర్హత) గల గొంత వడసి, వియతి నిర్ణయించి) ఈ కోవనన్నని యెక్కువై నుండును? (ముందుకు వచ్చి ఓరకా! నుదు తుల్యుడగు కీర్తదంతం దీ కీర్తి యదుగుమూల గూర్పుండ కోయలైన జ్ఞాను వొడవై జెప్పుకొని యేడ్పుచున్నాడు ఏమిది? కను గొందుగాక. (సహించును)

కీర్తదంతుడు—(ప్రవేశించి)

కా. తైలాభ్యంగన మాచరించి, పరిశుద్ధస్నానముం తేసియున్
రీలకే బ్రేమముఁ గుల్కుచిల్కయును వొల్లింగల్లు నాగోళ్ళనో
కేలన్ దివ్యసుగంధభూషముల వి-క్షేపంబుచే నార్చునా
(వేలుంగొమ్ముడికొనివాయె నకటా! - భేదిల్లునా ప్రాణుల)

జంబు—(సహించి) అయ్యదా! ఈ యాపన్న నీ కరివలన దట్టమైనది?

కీర్త—నాయనా! జంబుకుడా! నీవేనా? వింటివా? యజమానియగు గడుకం
కుని యగ్ని హోత్రహములో నొకమూల కీప్రభాంతినిగూడ బ్రవేశము
దగిన కాదచీకటిలో నలని రెండరభార్యతో బయండియున్నది.

జంబు;—తిరువార

కీర్త—మీ రసకంఠాత్మ బట్టలనుండగా నరకు నగరిమిడి తిరిగివచ్చి రెండర
భార్యనుగూర్చి యనుమానించి, మే మన్న చోటికే వచ్చెను.

మ. అతఁ డా యగ్ని గృహంబుఁజేరఁ గని భీ - తాత్ముడనై కయ్యుచీ
డి తదంకంబునగాడై కింద మొలమొం - దిన్నోయకూర్చుండ నా
యరిమై వేలెను నాదుచుల్ల నెలుకా - యన్ భ్రాంతిలోఁ బావుసి
ల్లి తటాబ్బట్టగ చేను మొట్టోయనఁజె - ల్లెన్నాద గూఢర్థముగా.

జంబు—ఓసి! చిక్కుచూలిపోసి! నీవే యీదుహాత్ముని సిగదబు పుడు ముఖ్యకారణ
మగా బ్రహ్మచే స్వంపబడితివి. తిరువార; . . .

కీర్త—

గీ. భగ్గుమని లేచి వేదపై - స్వధీతిఁ దీసి
కోయలంబైన నా జాబ్బు - గొటిగివైచె
సిది యిటుంచును నా భాగ్య - మిది వయస్య
కోయ వించెను నా నా చుల్ల - కాయ నలెడు.

జంబు—అది నీ భాగ్యమనుట కంగీరింపను. ఇంక పురమందరీ త్రికోణముల మహా
కృష్ణుని చెప్పుకయ్యును.

DBA000005725TEL

శీ—కర్మ! యుక్త ముక్తం;

శ్లో. (పరోహతి శిఖాయానాం శౌఖ నివ దినేదినే.

న య లూలతామయం క్షయి శేఫః ప్రహాహతి.

[వై పశ్యే]

భో భో పతితారా!

శ్లో. శ్రోతవ్యాన శ్చాస్త్రసిద్ధాంతశ్చైతాః

దుఃఖధ్వంసం గౌరవో మోక్ష మూహః,

అజ్ఞాన వ్యాపాయ మేకే తద్రే

స్వాత్మానందస్ఫూర్తిరి త్యామనంతి.

బంబు—అక్క! మధుర చరితావళి కాస్త్రాని పాఠయతి. తతః గమిష్యే
కుసం.

శీ—అహ మ స్వామిస్వామి ప్రియస్వామి వల్లభ! ఖిద్యేనమః మహా
హితుం. (ఇన్దుభావోపశాంతతః)

బం—ఏవ కిల—

శ్లో. శాలే వక్షసి దోయ్యగే చ ధవళం

భస్మత్రిపుండ్రం వహన్

కర్ణేద్భక్తవిర మ్నవలయం

ధాతాంబులంబరః

పర్ణంకే వివిక్తే పునః కగణః

వట్టాను దృశ్యతః

కాస్త్రార్థం చతతాం పురః కథయతి

క్రీవక్రవాసో గురుః,

(తతః ప్రవిరియథానిష్ఠావక్ర సయమి.)

వక్రవాసయమి—

భో భో పతితారా :

శ్లో. శ్రోతవ్యాన శ్చాస్త్రసిద్ధాంతశ్చైతాః

దుఃఖధ్వంసం గౌరవో మోక్ష మూహః

అజ్ఞాన వ్యాపాయ మేకే తద్రే

స్వాత్మానందస్ఫూర్తిరి త్యామనంతి.

—వినుము పలికితివి; నా శిశువు నకే భయము వాటినినచో, పోయిగా నోయించు
కొనుచున్న యూరిలోని యాడుచుండ భయమునను ఘోషము ఘోషమునని
పూజాపునస్కారములు లేక లూలము పోవా? — రికాక.

రీ. గీ. గొలిగినను జబ్బు తాకిని — పొంగుల బెంగులు
చుండునేగాని మనజల — చులకాయ
నటికివైచిన మజల నె — న్నాశ్యకైన
మొలచు టని యెక్కడెవను — కలదె నఖుక.
(నేపథ్యము)

విద్యాభూతా!

చ. వినుడు సమస్త శాస్త్రముల — విశుతపక్షతదీయభండనల్
సునిశితబుద్ధి గౌతముడు — శోకవిషివిమోక్షముంచు నా
కొనియె నవిద్యనాయుడు — కొందఱుమోక్షముటంచుబల్కిరా
త్మను ఘనమోక్షముంగనుట — నూత్రమయంచుకొందతిధరన్.

మంబు—(విని) అయ్యడా! క్రమశాస్త్రములు పాఠములు నేర్చుచున్నాడు. నే
పడుట వోయెదను.

శిష్ట — ప్రియమిత్రునితో నేర్చుకొని దుఃఖమున్నకొనుటకు నేనుకూడ వత్తును
(ఉభయులు నిష్క్రమింతురు.)

మంబు—(మందుజూచి) ఓడు.

నీ. ఫాలనకృతల — బహులదెల్లని భక్తిప్రభుగ్రామల్ — బాగ
దిద్ది దక్షిణకన్యాన — దగ్ధిచ్చిత నవిశ్రం
బలంకృతిగ ద్రముగఁ జెల్లి. బహువైవ తన విశం — బస్థలం
బుననొక్కశైలబుద్ధివైచిదీర్చిచ్చి. పురువిస్తృతిము
లైన — భుజిరస్సులయంచుచక్కవిష్ణువ — స్త్రమునుదాల్చి
గీ. పుస్తకపుగట్టలను దన — ముందిరుకొని వ్రదుపుచున్నట్టితన
శిష్ట — సంతులన! నల్ల శాస్త్రములను జోధించునమగ్గా!
నీ సఖుండగు శ్రీ వక్ర — నానగురుడు॥

వక్ర—(ప్రకేసింపి) విద్యాభూతా!

చ. వినుడు సమస్త శాస్త్రముల — విశుతపక్షతదీయ భండనల్
సునిశితబుద్ధి గౌతముడు — శోకవిషివి మోక్షముంచు నా
కొనియె నవిద్యనాయుడు — కొందఱుమోక్షముటంచుబల్కిరా
త్మను ఘనమోక్షముంగనుట — నూత్రమయంచుకొందతిధరన్.

(స్వగతం) మను కు మరమే తల్ -

శ్లో. లోలాత్కాః స్మయమానాయాః
గృధ్యాదుంధత్కా రాంబజాత్,
నీవీమోక్షా దృతే మోక్షో
నాన్యః కశ్చన విద్యతే.

అపి చ--

శ్లో. ఆఘాతం మదితానుగంధి రుచిరం
గృధ్యా మఘాంభోరుహం
రిస్యాః కించ ని కేయ మాశు గమితా
తైస్థై ర్విహరత్రమైః,
స్నాత్వాచార రథ స్వయం ప్రయతన
త్సృత్వాఽగ్నిహోత్రాదికం
శిష్యా స్సారయతా మయ జగ దిదిం
హంతేతి సంధీమతే.

వక్త--కిం సర్వే రవస్య క్వాత్త్రసిద్ధాంత?

శిష్యా--అవస్థతత్స సోఽయ, మమగృహేతా శ్చ వయం.

వక్త--సర్వే క్రుత్వా పరినితనాగ్నంబిత్తత మాశ్రయశు, కాపరస్తు నవీజలమానీయ
క్ష్యగ్రహృవయో ర్భుడితి నిష్క్రాంతిః, వ జానే తస్యహృదయవైయగ్ర్య కార
ణం సర్వప్త శ్చే దిహ ప్రేషయితవ్య.

శిష్యా--రథా. (ఇతి నిష్క్రాంతా)

వక్త--లేలే! బూదా!

శ్లో. తా మా ప్రభోత ముపభుజ్య సరోరుహాక్షీ
మక్షీణసౌఖ్యజలధా నసి గాథమగ్నం,
అస్మిన్ దినేఽపి న భవిష్యతి కి. తద్దైవం!
రాత్రౌ కుతో వ్రజసి తాప మకాండ ఏవ?

(చిత్తుక్య) నాన్యథా వర్తసఖో ద్విద్వందతో జ ముక, ప్రియశిష్యా వాన్యగర కేన.
వాసలపిన్యన్ దినకేవం శేషామి?

జం--అర్హ! ద్విద్వందంతి! నిలినశిఖం మస్తకం త్వా మమకు ర్భాత్రభవతో వక్తవా
శయమివ స్ఫుమిప ముపసర్పామి

(తనలో నామతమిది)

త. గీ. చీరవివృట్టై నేను - చెంగులాగ

బెరిమాచుచు నవ్వుచు - బెంగులాడు
చుడ, గృధ్రీకరంబు నం - దుంటి కట్టు
చీర .. డి వీరు టడె మోక్ష - సిద్ధివాకు.

మఱియు

సీ. మది గాపరీసుని - మహితగృధ్రీయ భాంభోపంబు సారెకు
మూరు కొనుచు - పల్కరిరెక లో - పల దిగించిన
గుండు చిన్ని చక్కన నెడ - జేర్చి కొనుచు - బహు
సాంబాదనీలక - మృగమావృతం బైన పూకును దని
వార - నాకుకొనుచు - క్రిందమీదను బడి - క్రిమిమం
చము జవ్వుమని యూగంగన దెంగు-లాఁగకొనుచు

గీ. తెల్లవారిది యడయన - త్కృత్యులఁ దీర్చి - యగ్ని ప్రేలిచి
శివ్యవి - ద్యావళిధ - మాచరింపడి నా చేత - నభలజగము
మోహపాశావబద్ధమై - పోలిచె నహవా!

(తృతీయంగా) అందఱకు శాస్త్రసిద్ధాంతము తెలిపినదా!

శిష్యులు--తమ కటాక్షమువలన తెలిసినది.

తల్లి--అట్లులైన చదివిన పాఠములను జింతఃకేయలుటకై వివిక్తదేశములకుఁబోండు
కానకును నవేజలముం దెచ్చియిచ్చి శ్యామకముడైపోయి మరల కగపడ
తేను. మీకు గనపడినదో నిటకుఁబంపుడు. అతని చిత్తవికారమునకు గారణ
మరయి జాలకున్నాను.

శిష్యులు--చిత్తము. (అని విష్కరిమింతురు)

తల్లి--అట్లన్నదయమా!

త. గీ. ఉదయ మగువాఁడ రే యెల్ల - ముడి మెత్తార్చి

దృష్టికరముగ గృధ్రీని - దెంగి, దెంగి
కానినేల నిట్లు కం - గను పడెడు
మఱియ దొరకదొ యీరాది - మైధునంబు.

(అశోచించి) నా శిష్యులును దీర్ఘదంతును గాని శిష్యుడగు జంబుకును
దాని యొకను రాలేదు. ఎవరితో మాటాడి పగలు గడుపుదును.

జంబు--అద్యుధా! దీర్ఘద.కా! బోడిగుండునకు మునుగువైచి గురుని సమీ
పించుము.

పి--శక్తి వాద! (ఇత్యాదృశం.)

హరి--స్వీడుత! పరివృజస్వయం.

పి--(పరివృజతి.)

పి--అలా! నమస్తే

హరి--అభిరుక్తేన యజ్ఞస్య

హరి--అర్చ్య! గతుకంతర్వర్తేన శిఖాద్యేదే వ్యాకులమనా దీప్తద తా

హరి--శి మచేన వ్యాకులౌగ్ధి,

శ్లో. అజ్ఞాత్వా పనితోపమంత్రణ మవి

జ్ఞా యాధికారే గతిం

భీమం యామిక మవతార్య మహతీ

ర్భిత్తి రినుల్లంఘ్య చ,

అప్రాప్యాపి శిఖానిర్మలత మనా

రుహ్యధికం సాహసం

కః ప్రాప్నోతి పర సియూ నిభవనం!

మార్గో విదానా మయమ్.

పి--సత్య మే వేదం మయా తు మాధేన వృధాగుదతం,

హరి--ప్రియభక్త్య మిదాన మార్యస్య,

హరి--(చిత్తదంత శక్యతకుంతన మపాస్య తిరః కరణ పరివృత్తం) అహి
చిత్తదంత!

శ్లో. అధికవృధులనాపాకైతనా దగభాగే

సతితి మపి మహంతం చర్మదండిం దధాః

విలతపృథులరోమచ్ఛేదజశ్లేష్టభావో

వృషణ ఇవ మదీయో వర్తతే మస్తాస్తే.

పి--అస్తు తో దోషా! భాగ్య మేత. సుఖం మదితప మస్తకస్య భరతీయవృషణం

సామ్యగిరా. ఏమ.

శ్లో. ఘుస్పణసలిలన్నానోపక్రాంతకుంకుమసారభ

వ్యతిరవతి స్వరాంభోజచ్ఛదోదరసోదరే

శమనభవితుంస్వస్వాస్యస్య ప్రవేష్టుమివా నైరం

మదనగద ప్రాంతే గృహ్య రతేషు విచేష్టతే.

శి—(అట్లుచేయును)

శి—ఓహో! దీర్ఘదంతుడా! నన్ను గొంగులుకొవవోయి.

శి—(అలింగవము చేయును)

అంబ—గురువర్యా నమస్కారము.

శి—అభీష్ట నిర్దిష్ట.

అంబ—దీర్ఘదంతువి చూచితగా! గడువంతుడు తన బాబును గోపికలకు మిగుల పరికారపడుచున్నాడు.

శి—మిత్రమా! ఇంతమాత్రమునకే విచారపడుచుంటివా?

సీ. తెలియఁగావలయుఁ గాం— భల బిచ్చ చందము లేలు పామునక

రే—త్తిరుగవలయు - బంధివలె గన్తి - వాని కన్నుంగన

నెత్తెఁ గోడల - నెక్కవలయు - నాశ్రయింపఁగవలె—నధిక

సాహసితః గోయిలమనోవలె - (గొమ్మిడియును - జిర్రిమఁ

గావలె - సెగనవాయిలతోడఁ దినియోర్వవలెఁ జెప్ప - దెబ్బలెవ

గీ. నన్నులెన్నిటివో యిల్లు - నేర్వకుండ - సౌఖ్యతముముగఁ

బరసతి - సంగమంబు - తొరకుమన్నంత దొరకునా - హరున

లెనఁ - దెలుగుకా యిది విటులకు - దీర్ఘదంత

శి—నీకన్నది విజయము. కావధివలె ప్రజాపతిని ప్రయోగించితోడనే గర్భము కలుల కావలెకే నేర్చుచున్నాడను. అంతిన్న నేరయియుండెను.

అంబ—నిజముగా నీవిధదాహ్యవలె లోయమిక్రంద జేరి

శి—(మునుగురిసి తేలికో దల వడవుచు) ఓయీ దీర్ఘదంతు!

శి. గీ. కచములను గోపివైరిన - గుడునుశిరసు

ముందు నాశిక యను ముష - మొడ్డఁదాల్చి

చెలువుఁడా! పెద్ద దగుట భాసిల్లు చుండఁ

గనుమొనట్టి నానట్ట - కాయ దాయ॥

శి—అగుగాక! నీవృషణములు కా శిరస్సును చోలియుండుటకన్న నక్కరి తుముప్పది! దబ్బకాయగుత్తి వలె వేళాకు నీవృషణము పరిశ్రమవు

కగా! తగులుకొని యాదములఁ గ్రుచ్చవల్లు కుమ్ముట— నీవు గడు చింతివో! లేవో! కానియిది,

చీ. జలకము లాచుచో నలిల - నులిలితావళుగంతుమాచీ

మలేయుత హేనుఁద్భవ - ములలమై పోయెను పూను (వ

క్కల నిటు చల్లు దొరుమను - కాసురఁడెందు! దాని పూజలో

పలమెల్లెనుదూతెను ను - పాయనునియ్యదిదూచుమిరమా

వక్ర--(పహర్షం) దీప్తదంత! కృత్రువ రక్షత్ర మలభం కరచాటుపాటనం ?
కథాపి నృశ్రీప్రసంగేన స్మరితం కృణు మాత్యంబి కావ్యతారం!

దీ--పథే! వక్రవాసయమిక! జకహిలోఽస్మి.

వక్ర--

శ్లో. యావ ద్వామదృశం మదంసయుగళిన్వస్తోరురం భాయుగాం.
ఖట్యాయా ముపవేళ్య కామసదనం తిన్వా లిహీ వహ్యయా.
తావ న్నహ్య మదా దివ ప్రమోదితో ధూర్తాధిపత్యం సభే
తన్నూత్రాంబుమహాభిషేకవిధివా దేవః ప్రహూనాయుధః

దీ--సత్యం ధూర్తాధిపత్యే భవానభిషిక్తుః

జం--అయి మేర జానా త్యస్యద్దురు ప్రసీయపురుషార్థస్య పారమ్యమ్.

వక్ర--(పాపశేషం) కృణు దీప్తదంత! శిఖాచేద ఇతి కృత లోదనకళిత్ర యామి
తిల గూఢః రాజపరిగృహీతా మపి నృశ్రీం.

దీ--అస్త్యేతత్; ప్రకాశి సతి దుహర్కృష్ట మేష్య తితి విభేషి

జం--దీప్తదంత! ఘోరస్త్వ విభేషి ? శ్లోకత్య మార్యతవనమ్,

వక్ర--తదిదాహిమ్,

శ్లో. వశ్చాత్మంబరజ్జుభి ర్గమ భజానాబధ్య లూత్యా శిఖాం
ఇరా లేన ముఖం విలప్య తిలకాం స్తజ్జైవ కృత్యాఽసితా
వార్షోద్భూతపలాశచామరికీ పైకాత్మితాన్వితం
మాంబిథ్యాను స్పృహః ప్రదగ్ధయతి చేతన్వితే తిదానిర్మతిః
(ప్రదిత్య కాసరః)

కా--భవత్యేకమ్!

జం--అయి దీప్తదంత! విహస్య) కాసర! తి ముచ్చతే!

వక్ర--మూఢ! తి మూఢ!

కా--న కించి దమ్మత్. స్వేనేక కించి దామంత్రితం,

వక్ర--కాసర! కిం తక్మ ధయి

కా--

శ్లో. 'భవ స్వేవం నచస్పృఖ్యః పాపంక ఇతి దేఖితే'

పృచ్ఛేయం రఃగసి వ్రాప్తేరురుమేవ విభేరికం!

ఇతి

వక్ర--(స్వగతమ్) త దేత త్కా సరస్య వ్యాదయనై యత్ర్య కాసరం (ప్ర)కాశం
జం--అయి! ద్రోహితా మి పాపందతా కిం కాసరాయ తత్సాహి!

వక్ర--(వచ్చి) నీవాశ్చర్యకార్య మిట్టి విషయములం గాక మరెక్కడ కానిప్పుడే
సంగమప్రళయకే గతికాత్రిద్యత్నాంతరము జ్ఞప్తికివచ్చినది. వినుము.

శీర్ష--సంసిద్ధుండ నైతిని, చెప్పుము.

వక్ర--ప్రియురారి తొడలను నా భుజముపైఁ జెట్టుకొని పంచముపైఁ గూతము. ది
భగమును తనిదివీర నాకుచుండగా మన్మథుడు సంతసించి భూతిపత్యమున
నన్ను బట్టాభిషిక్తుని చేసినన, నాసతియ ముత్రోదకము జ్వరన నాకిర
ముద్రై తురియించినది.

శీ-- నిజముగా భూత రాజ్యాధిపత్యమును వహించితిని.

జంబు--గుఱ్ఱుకన్న కామపురుషుఁ డొరవేస్త మరయుకడు లేదనిచెప్ప వచ్చును.

వక్ర--(గర్వముతో) శీర్షదంతా! బట్టుకొనించుకొన్నందులకే నీ వేడ్చుచున్నా
దేవు గాని, రాజుగాని లంజకే నేను రహస్యంగా లోక జెట్టుచున్నాడను,
చూచితివా!

శీ-- హాయిగా! నీ యిష్టముకల్పివల్లు విషయించుచున్నానని పొంగిపడుచుం
చి కాని, యీ సంగతి రాజానకు తెలిసినచో ముప్పు వాటిల్లునేమో అని
భయపడుచున్నాడను.

జంబు--శీర్షదంతా! ఎందులకు? నీవు భయపడు లెందులకు గురువుగాని మాట
వివహాయ!

వక్ర--అట్లు రాజానకు తెలిసినచో నాకు

తే గీ. శిరసు గొఱిగించి చేరులు - విఱి: కట్టి
బొగ్గుమసి పూసి సువ్వుపు - బొల్లు పెట్టి
యీడ్చి, వీధుఁ దిప్పించె - నేని తేని
యుగ్గలినదెగు లిప్పున - లోపలకిక్త.

రాసరదకు--(ప్రవేశించి) బుర్రకావలయును. అబుర్రకావలయును.

(జంబుక, శీర్షదంతులు వచ్చి) కాసరా! యేమనుచున్నాడ?

వక్ర--మామూడా! యేమంటివి?

రాస--తుర్రమియులేదు, నే నేవో మనస్సులో అల్లించుకొన్నప్పు పలికితిని:

వక్ర--కాసరా! ఏమిటి?

రాస--నా మిగుండు జంబుకడు మన గుఱ్ఱు పొందడుదని చెప్పెను. అమాట
రహస్యముగా గుఱ్ఱునే యడిగెదను. నా కేమి భయమా! అట్లుడుగ
కున్న మీరుపాదిన "శిరసు గొఱిగించి" పద్యము ప్రకారము చేయవచ్చు
నని అంగీకరించితిని.

వక్ర--(స్వగతముగా) అదియే యారని జ్ఞాదయ వికారమువలన గారణము.
(ప్రకాశముగా) వత్స! జంబుగా! నేను పొందండుడనని కాసరనివో
తెట్టితివా!

అం— నరీ నరీ.

శ్లో. త్వయి వైదిక మూర్తివ్యే
గోవా సామండరాం వదేత్ ।

న హి సంభావ్యతే జాతు
కీలకా జాతవేషి.

కా—(కుర్వా స్రోధం) . తేక సుముహూర్తా! జంబు! కుముధనేయి! దూం
ప్రతి సాకుండ ఏవ నా గురు రిక్కుత్వా సుప్రతి నిప్రసవం కథంజి తదహ
మక్షుమహ స్వేర తో హనుమాన్ని ప్సిడయామి కే కృషణమ్,
(ఇత్కంఠితి ముక్తిపతి)

శ్లో— కాపరి! మాకుప్య,

జంబు—(విజాస్య)

శ్లో. భార్యాం యథ స్మిత ననో భవతా గృహీతం
నిష్పీడనాయ మద గృజ ముద్ధృతాగ్రం
న్యామోచయేయ మివా మస్యభునాండోకం
ముష్టిం నిసాత్య తవ వక్షసి వజ్రకల్పమ్.

కా—(సభయలజ్జ ముపస్పర్శ్య, స్వగతం) కథ మూవిష్కృతా ర్జనన భార్యా జారి
సితి! తదయం మయా న గోసయితకః యదాహుః— 'మన్మథంక ప్రజా
పయే' దితి, (ప్రకాశ) సభే! జంబుక క్షుద్రున్వ మే దుఃఖం, మా (పరా
కయ పుర రవ్వలలాట ప్రణనినిర్త చరితం.

శ్లో—(స్వగతం) కిం త దృచితు మర్హతి! అస్తు ప్రతారయామి కాపరం. (ప్రకా
శంగా) కాపరి! త దహం జనామి,

కా—సులజ్జం జంబుక మాఖ మనేక్ష్య కథ మన్వై కథితం దివాస్వానుకాగ నిమి
త్తం కరణచరణభూత మలాబూర్జస్యా!

(సర్వేకపహసంతి కాపరస్తు సుజ్ఞప్తివ్రతి)

వక్ర—శోధ మోశ్య జంబు! శ్రోత్రియపుత్రి కుభావాన్ శ్చ క్షేతాతంకం
గాలం కిన్యత్వేన గాపరో మయా గృహీతః; సుప్రతి సభార్యస్యాప్య కృ
త్వాంత్రకవనేన పొన్నడమండ ప్రవేశాత్ మిం పరిక్రితేయం.

కా—గురు తవ మాం! ఇతి లోడితు మాంభరే!

అంతరాయ సభే, లోదనేనాలం, విష్ణుకా మరకాధద్యయ మితి గురుం
ప్రణమ

జంబు-శేష. శేష.

శే. గీ. భరణి వైదికలోకమా - ర్థయ్య నిన్ను
నెవడు సామండుడనని వ - చింపకలడు
భయదబాధ్యులమానాగ్ని - చయమునందు
తైత్తిభావంబు నూపించు - జడుడు కలఁడె?

కాశ--(కోపముతో) ఓసీ! గురుదొంగి! లంబోదరా! ఇంతకుముందే నుక
గురువు పాపండుడని చెప్పి యున్నాడు తప్పుకొనుచున్నావా! చూడు.
అంజనేయుఁ డక్షయకుమారుని మెడ నిలిమినట్లు నీ వృక్షములం దిది
తై చెదను. (నూర్జనాడఁ, వీయును)

శీర్ష--కాశరా! కోపింపకుము.

జంబు-వట్టకాయ వదలెదవా? చచ్చెదవా? వెనుక వెప్పుడో.

శీ. ఇంపుగ నీదు భార్యను ర - మించెడు బాగునిమేధదండముగా
దెంపఁగఁజూచు నిన్నలఁడు - దిమ్మనితోమ్మున గుడ్డిచొవు నా
పెంపుననాదుబీజముల - వీడక గట్టిగనొక్కడని ని
జంపెద వట్టకాయ విడు - మా! యమలోకము నీకు దగ్గఁజేర.

కాశ--(భయంబులతో లొలఁగి కనలో) వీడు నాభార్య అంతుఁబోతని యింత
తీతోఁ జెప్పలేదుగదా! వీనికి కోపము గల్గి పరాదు. కన గుడ్డిచొగిన
బానితోఁ గలహింపరాదను పెద్దలమాట వ్యర్థమౌతాదు. (ప్ర)కోపముగా
మిత్రమా! వేమింపును, ఎఱుంగఁ జేసితిని మొగముపై గాయము మాట
చూపుచు వెల్లడింపకుము.

శీర్ష--(స్వగతము) ఈవృక్షాంత మేమి యుండునో! అయినను వీని నూఁచి
చూచెదను, (ప్ర)కోపముగా) కాశరా! అదంతయు నేనెఱుంగుదునులేమ్య.

కాశ--జంబురా! నన్ను గాదినతన్నిన యా యుదంతమంతయు యలాటూర్చి
వీరినితోఁ జెప్పినదా యేమి?

(అందఱు నవ్వుచుండ. కాశరుఁడు సిగ్గువఁ దల వంచుకొనును.)

వక్ర--(కోపమున దెచ్చుకొని) జంబురా! యోగ్యుడవయ్యఁ (కోతియఁ
డనియఁ గానదని కిష్టమిగాఁ జేపుకొంటిని. ఇప్పుడ దీరినియొక్కయు
నీతని భార్యయొక్కయు చరిత్ర తెలిసివది. ఇప్పుడ నుదయమునఁ జేరఁదగిన
యాతని నిక విసర్జించెదను.

కాశ--(వీడ్చును)

జంబు--నీడుకకుము. ఈ ఇంద్రపరాధములను వేమింపుమని గురువునకు మొక్కుచు

కా—ఇతః పరం త్వద్యవసం నాతిలంఘే. కపామి చ మమ వరమృషేతాస్పదాభ్యా
 బలాబూస్తనీ ప్రసాభ్యామత్యాయ తాభ్యాం గురుత్వాం యథా పరి
 గ్రహిష్యతి తథా యతస్య (ఇత్యుక్తౌ గురుం పృణమతి)
 వక్ర—వత్స! ఉత్తిష్టాత్మి! ఇతఃపరం పాపం దోభవ! ఏ మర్షయేతిహం.
 ఏవం చేన్నిర్భయం యథస్యా దలాబూస్తనీత్వయా.

జంబు—ప్రవేక్ష్య త్వయం పాపందతాం.

కా—(సహర్ష మత్యాయు గురోః తిష్ఠతి)

వక్ర—జంబు! ఈ పువరస్య భార్యాం యబ్ధవాకా?

జంబు—కో నా న జానే.

వక్ర—యాతి—

శ్లో భిత్త్వైలావృతహేమచండనరతుం
 దేవేన కాతుమాలాత్
 ఉత్తిష్టేన మనోభవేన తరుణే
 యూనాం గృహీతుం మనః.

కీ—సఖే! నాహమ పృస్థా యథారం జానామి కిం త్వహమేకకా నిరథ—

శ్లో. ఆరో హ్యంక విమా మురోజకలకా
 వాలింగ్య రోమాంచితా
 వాక్యగ్ర న్యదనారివింద మనః
 చింబాధరాస్యాదనమ్.

కా—(సక్రొధం) కిం త్వమేకమే భార్యాభారః? తతః శిఖాంతే పోల్లం
 భామి (ఇతి కరాభ్యాం మస్తకం గృహీత్వా పరిస్మితం కేనాశ్చ నవ.
 మేవ కృత్వా శిఖా)

కీ—కాశర! కృతం విచారేణ అపరాధతా నథ స్తిష్ఠతి.

జం—(సుధూర్ధ్వం) కాశర! మాస్మితం పృథ్వి తవ స్వవరచారవివేకం,

వక్ర—సఖే! దీర్ఘదంత! రక్షితవా దైవసి కాశరం బుద్ధువా వైదికాచార క్రియసాంధ
 కారమపవరనాత్. ఉపభుంక్ష్యసిస్సపత్నీ మధ్య గృహీతీం భరిష్యం
 త్యస్యాతి కేతం యువతయో గృహీత్య.

కాస- ఇది మొదలు నీ యాజ్ఞను నీపాదపాక్షిగ నాకు పరమ శ్రీమాన్మదమూర్తి
వ్రేలాడుచుండు ఆలాటాస్త్రని స్తవమలాపాక్షిగ మోలను, గురుత్రి నన్ననుగ్ర
హించునటుల జేయుము. (గురునట్య నమస్కరించును)

తక్ర- వత్సా! రెమ్మ.

తే. గీ. ఇంక నాదయఁ గోరితి - వేని వరమ

పూజ్యపాషండమతమును - బూను మింక

నిర్భయత నా యలాటాస్త్ర - నీ భగంబు

నిచ్చవచ్చినగతి విష - యింప వచ్చు.

జం- గురువర్యా! జానందమతము భగీరథుడు. ఈతని గవాక్షింతుము.

కాస-(సంతోషముతో లేచి గురువిప్రకృ నిజవలకును.)

తక్ర-జంబు! నీని భార్యను దెంగిన వాడెవడు?

జంబు-ఎక్కడో నే నెరుగను.

తక్ర- కాని యది మిక్కిలి చక్కనిచ్చితి.

తే. గీ. అతముఁడెవరవల్లిక - లల్లుకొనిన

పసిడిసందనపుడివె - పలనఁ ద్రొంచి

పకచువారల హృదయము - ల్పలిమిఁబట్ట

కొరి నిర్లింపఁ బోయి నీ - కోమలాంగి

దీప్త- నేనుగూడ మామూలుగా కాని విషయించు విటు నెఱుంగను. కాని నే నొక
అట్టి పడురేయి

తే. గీ. వలిదచనుదోయి పులక పు - మ్మములఁబూయుఁ

గోఁగిలంగ్రుచ్చి కలికి నం - కమునఁజేర్చి

మోముదామరిపూపురు - మహారుకొనుచు

సభరపానంబుఁజేసితి - నానతిర.

కాస- (కోపముతో) వాభార్యకు ర కుసుగడపు నీవేవా? మౌనము నీ జాట్టును గోనె
దను (తలదడిమి) ఇదేమి! కొత్తగా బోడిగుండు చేయించితివే!

దీప్త- కాసరా! విచారింపకుము. అపరాధము జేసినవాఁడు క్రిందనేయున్నాడు
రెమ్మ.

జంబు-(హామిషాదితో) కాసరా! ఇది మొదలు నీకు స్వతరచార విశేష
చుక్కరలేదు.

తక్ర- సఖుడా! దీప్తదంతా! దిక్కుమాలిన తయిదికాచార బంధమునూడి వీని నుద్ధ
రించితిని. నీచిత్తముతచ్చివట్లు నిర్భయముగ నీతని భార్యను కాట్టుకొనుము
కాసునవకు గూడ నిక జేలకొలది లంజలు దొరకుచ్చురు.

కాశ--(స్వగతం) ఏకైక ఘోషాల మలమలాపురి. (ప్రకాశం) సంత ఇటుమాచారం నానుకువ్వందే.

జంబు--గురం దినా కే పున రత్న సంతః

కాశ--(సహస్రం) సఖ! క్షణనాపయింక? త్వద్విదఃస్య పాతిసోపి కరస్తు ప్రదా పకాస్య ధివి స్థితుం మమ సమాకుచిత పంచానురీ క్షేపః (ఇతి రిరసి పాతకతి)

జంబు--(విహస్య) క్షిప్తదంత! సహ కుంచితపంచానురీపాధ్యవి కేవ మే గురో శ్చిరసి కాసరపామండకుర ప్రవేశకల్యాణ వ్యాదఘోష ఇత.

కళ--(పామందం) సఖ! ధవత్కృతఘోషం పంచానురీ ప్రయోగః.

శ్లో. ఏక్ష్యోపరితనుధ్య

భావయ్యతి మామే మే శశి స్త్య మితి.

గృధ్రాన్య కృతం హి మూర్ఛి

స్వరయతి పంచానురీ క్షేపం.

కా--జంబు! సత్వకచకఘోషః.

కళ--కర్న! కాశర! కిం మాం పామందం మవ్యసే!

కా--(సదినయం) క్షిప్తరత్నధివాక!

కళ--కర్న! కుద్ధాచారోఽస్మి. స్వతురీత్యా కయిదిమత ప్రదిప్టాను పామందా ఇతి విరామరవ్యంతు. కావతా కానోహని! పర్య!

శ్లో. సన్యాగ వ్యాఘ్ర యోషిసో హృద్వ మూసం

తక్షం భోక్తుం నామ యావ ద్వ్యపిక్షిమ్.

కక్షి తూజ్యా కాంభవి జివితా న్మ

స్సౌఖ్యం భూమా స్వరగ్ధో కాత్తుభూతి

కా--మత స్తస్మి కయిదిక మతానుష్టాపం!

కళ--తనావృత్తనాయ, తదేత దంధపర, పపరయా జగద వయిదికాచరద్వీపి,

కా--అనగృహిలోఽస్మి

కళ--కర్న! అద్యైక కుశివాత్కృహిణ్యా సహ క్షిప్తాం ప్రవిత,

కా--కస్యపదేశః!

కళ--మత్కల్యుస్య క్షిప్తదంతస్య.

కా--మత ఏథం!

కాశ—(స్వగతము) నా పాదమున కలబూస్తని ముక్కలై చాలును. (పరికింపగా) సత్పురుషుని యాచారమును చూపింతురా ?

జంబు—గురువరంబు సత్పురుషుడై లంబకొడు కెవ్వడు ?

దీర్ఘ—(సంతోషముతో) హా! నాసా! నీ వచనచాతుర్యమునకు బహుమతిగా నీ మొట్టికాయను గొప్పింపును. (మొట్టినది)

జంబు—(వచ్చి) దీర్ఘదంతా! నీ మొట్టికాయధ్వని నా పాదమునకు ప్రవేశముచేయవలయును కనుక భయమున దీనిని

హరి—(అనందముతో) నీ మొట్టికాయ,

తె. గీ. నాది యువరతి సలుపుచో - నాకు గాము

జలము చేగమె జల జల - జారిపోవ

నోడిపోతివి ఛీ! యని హుంకరించి

తరుణి మొలిన దిప్పడు - తలఁపు దెచ్చె

కాశ—జంబు! నీవు నిజమే చెప్పితివి.

హరి—నేను పాపండుడని తలచు చున్నాడవా ?

కాశ—(విషయముతో) తమ రిట్టివాలో తెలియకున్నది.

హరి—నేను పరిపూర్ణాచారము గలవాడను. తమ మత ప్రకారము తుర్బలవలన నన్ను పాపండు డనకొందురగా. అంతమాత్రమున నేమియు హానిలేదు.

నీ. వరుసవాదియులేక - వాంఛ గల్గిన యెల్లవానినీమిలుచు దె-

గంగవచ్చు. కడుపు పెట్టివయంత - కల్లు మాంసములు

మోక్కిరందనములు - (దొక్కవచ్చు) స్నానసంధ్యాజప - (క

మములెల్లను శ్రమలెల్లంబు దిగ - దుకువవచ్చు. బగ

జేకమాతనా - శాంభవీదేవిని నారాధనముజేసి - యులరవచ్చు

గీ. కొడుకొన్నట్టి సకల-మనోరథముల సమీధమింపంగవచ్చు

• నీ - యతిలమలేము - నందుఁ జేసి స్వప్నము - నంద మెల్ల

భూతలము నందె మనఁమిక - బొందవచ్చు

కాశ—అటులైన నీ కైదిగవకామస్తానము లెందుకు ?

హరి--అంధపరంపరగా కొలచుకొనుచో దేహముననుసరించి మోహములు కలుగును.

కాశ--మహాప్రసాదము. ధన్యుడనైతివి.

హరి--నేను కుక్కవారము గనుక భార్యతో వీక్షణములు బ్రవేశింపుము

కాశ--ఎవరి యుపదేశమున ?

హరి--నాతో సమానుడగు దీర్ఘదంతుని యుపదేశమున

కాశ--ఎందుకే ?

శ్రీ-శృణు కావత్! అమ్మిన్నా చార క్రమం విష్ణుని సురవే గృహిణి దేయా
క కేవలం పా, భగవదేవయా ప్రభృతయశ్చ ర దేవ గారణ ప్రధనం
గృహీతా తవ గృహిణి.

కా-అర్చ్య దీర్ఘదంత! తల్లి గచ్చావ:

దీర్ఘ-తృకాన! గమిష్యామి ద్రితిం మయి స్థాపయతు భవాన్ (ఇతి వ్యాకరి
నిష్కాంతం).

కా-తర్హ! అంబుక! మంప్రతి వసుంధోర్వక క్షులతి దేవస్య కావణ్య కాథస్య
లక్ష్మీపతే: తద్దర్శనాయ నమోమ్యతి గృహీత తత్ర గచ్చావ:

అం-తల్లి మే కర మవలంబ్య పాపకాద్యయ మిద మధియన్యాకాం.

కా-(తథా కృత్వా కథం పశ్యేతుర్వాతపథ మవతిష్ఠో భగవాన్ హరి!)

యస్య క్రూయతే తస్మిన్యంత్రకాత్కార: (ఇత్యుభౌ పరిశ్రాంతా:)

అం-అత్రైక వారినామాతే గ్లాయద్వి త్యాగవరపరిణైస్సృష్టా స్థూలకాయోనాత
తుస్కరీ నతుస్కరోతి భగవంతో నైటభాంతకం. కి చ-

శ్లో. విమలవననావకుంతిత

మండితశిరసః ప్రయాథపులకాంగ్యః

వారినామ బాలవిధవా

భాగవతా గాయతో ననుగాయంతి.

కా-పశ్య! అంబుక!

శ్లో. సంపాదం విధవానాం

ప్రసిష్టవా నేష తరుణభాగవతః

భుజకూర్పర భాగాభ్యాం

ప్రస్థాశ్చితి పార్శ్వస్థయో నైవా వధోః

కథ మత్రైక త్వత్పుష్పావ: కాసరస్య ప్రేమభూమి రలామీస్తరి!

అం-మమభిరావతియా దేవదర్శనాయ.

హరి-అట్లుడుగరాదా! నా యాచార్యులము సంతు మునుగా శిష్యుడు తనభార్యను గురువునకు సమర్పించుకొనవలయును. ఇక్కడనే నా దు. గురు సంపత్తి చు సమర్థులకే గలిగి లేవముగలవాడై కోరి సొదల నక్కచేల్చెదను గుమాస్తాలను గూడ నొప్పగింపవలెను. తమక మునుగా నీ భార్యను వివరముంచి యున్న ప్రియతమి దండే గమక నీతిని యాపదేశమును గ్రహింపు.

కాస-అయ్యదా! దీర్ఘదంతా! మము పోవుకము రమ్మ.

దీర్ఘ-హరినాసా! కెళ్ళుచున్నాను. నాకుము దయ యొంచగోరదను.

(ఇద్దరు నిష్క్రమింతురు.)

హరి-కత్నా! బంబుక! కాయశ్యానాభిని తనంతోత్సరము జరుగుచున్నది.

కాయశ్యానాభిని తప్పక రాగలదు. దానిని చూచుటకై ననముకూడ పోవు దము రమ్మ.

బంబు-సరే! నా చేయి లబ్ధుకొని సామ్రాజ్యము నొడుగుకొనుడు.

హరి-(అపరికారముగా నొడుగుకొని) అగ్ని యంత్రోరాత్కారము నివలుదు చున్నది. భగవానుఁ డచ్చడే పశ్చిమద్వారమున వేలలేనిను.

(ఇద్దరు నడచు చున్నారు.)

బంబు-ఇదిగో! యిప్పుడు హరిగీర్జనల రాకు భాగవతులతో స్థూలకాయు, దను సన్యాసి కైటభుడనునికి నొప్పురించుచున్నాడు. నా తీయు కృష్ణ విచిత్ర మేకాంశి, సన్యాసుల కిట్టి పిడిరాళ్ళరంటి బాలనిధనల రేటున పడుదురు. గుణవర్యా.

తే. గీ. తలను నున్నగ గొటిగించి - చలువనెరు
మునుగు నైవిన విధవలు - పులక లొప్ప
భజనఁ జేయుచున్న యా - భాగవతులఁ
గలసి పాడు చున్నారు - కాంచినావె!

హరి-బంబుకా! మాకు.

తే. గీ. కాలవిధనో విల్ల - భాగవతుడు
చేరి కుచములఁ దనె - మా జేరికోడ
నెలుగ నెలుగ నొప్పెచు - నెలు పొంగి
వడుచుఁ బోవుచు నున్నాడో - వానిఁ జూచు||

ఓహో! నీమిత్రుడు కాసని పేరుభూమి మగు నలుమూపుని యిచ్చ తోనే యున్నదే!

బంబు-దేవదర్శనమునకై బయలుగత్తు చున్నది. అత్తా! మీ చప్పులు కోత బస్త్రాల కలె నెట్లు దానికొని పోవుచున్నో! (కళ్ళుచు)

శ్లో. అస్మాన్మనా ప్రిలంబా
గతిర్ని కుడ్య ఇతి జాననీ తుదా,
తే ఆపి తాడ యుతే స్తా
వసుచరరోధో న యుక్త ఇతి.

౪౪-

శ్లో. ఉత్సంగ మానిహ్నా నిశాన్వయమ్యోగ
వక్షోరుహాశ్యా మధికాయ తాభ్యాం.
అచ్ఛాద్య కాశ్చిః నిజ మిగ్నేహేతి
శీలం విజేతుం న తు తే నమన్తః.

౪౫- (విహస్య) స్థూలకాయో వాచు యతి రణబూత్తనీ మన్వహాన, ని, త్రిహా
కాశరః

శ్లో. అత ఏవాన్య వశ్యాని
వేధసం న సుమేధసం.
యే నై తో యోజితో ని క్ష్యా
భేరి స్త్రీ దుండుభిః పుమాన్.

౪౬- అద్యుభో యోజితోత్స --

శ్లో. ఏరానితాత్మయదశాసు ఎకాయితాయా
వక్షః స్వకీయ మమనా యతిగా త్వమిహ్నా.
ఏతస్య కుక్షి మభిరః కుచయో ర్స్వయీకం
పుష్కార్పితా మనదుహోఽచరరోతి గోః.

౪౭- (విహస్య) అద్యుభో దర్శనం) ఏతా కాశనవాసరం పులిక్షిత
కాశదాక్ష్యః

౪౮- కర్మ! భక్త్యా స్థాపు స్థాఫల్య మనాయ మే వ మత ద్వంద్వం
యతి:--

శ్లో. వశ్యుల్లంఠినిలవేగితిలగాః
పాణిక్వణిముపుగా
స్థూన్వానాంశకమానిత స్తంభరా
స్తా బూలరేకాభగాః.
రేఖాచంద్రికుచావరివక్త్రశివనా
మూలా మృదా శ్వేతియా

తే. గీ. చనులు వేలాకి సమవ నీ - యని కతమున
ముందునకుఁ బోవు మోకాళ్ళు - పోదువ- బోచ్చి
ననుసరించిన వారల - నాఁగఁ గూడ
దలచుఁ జచ్చులు మోకాళ్ళు - నెడముచుండె.

హా-

తే. గీ. చలిదినులు లంగు లేకును - త్సంగ మందుఁ
జేరి తయిసింది దీని న - క్షోభహముఁ
నిప్పుకొని నద్రవోయి - గానరు నిఁక
జేర వెలచును గటంపు - కిరభాధ.

హం- (వచ్చి) పాపా! కానరన కేయి గాని, మూలకాయఁ దమ సన్యాసి
యాయలా బూస్తవిఁ దగి యుండును

తే. గీ. భరివలె కున్న దీనాది, - పోదు దుంగు
భిని విడచించు దీనితో - నీనిఁ గూర్చి
కన్యమౌగఁ జేసెఁ గావున - నెబ్బయోని
యవక నెవక యటంచు నే - నాత్మ నెఱు.

హా-

చ. హితమిది బ్రహ్మ యీతః - నీరతికిఁ జతఁ గూర్చి యున్నచో
నతని యుద్ధాత్మ సందుఁ బును - మాయితలీల దీని చప్పులా
యతగతి రెండు ప్రక్కలను - నాఁగఁ మాపుల రెండుగోలుల
నిచ్చితముగ మోయు గిత్తకర - గేరి దలపించునుగాదె జంబుకా.

హం- (వచ్చి, వేటోకచోఁ జావుచు) ఈ కురంగాదులు పారిపోవసరమల్ల
తమక పడుచున్నార.

హా-తక్కు! కప్పులున్నందులకు నేటికి పాపల్యము కలిగెడి. పేలక!

నీ. దూమెఱుంగులు వెట్టి - దువ్వివైచిన కీలుజడవిఱుబదులుపైన -
బడిఁబడింప - తొలకాయపైటనం - చుల నుండి కాన్పించు
చచ్చోయి కమలకు - విద్వోనిర్ప-లలితంపుటకుగుడ - ముఖఁ
గీలుఁజేరిన యందెలచప్పు డా - నందమొసగ పోర్తరా
గచ్చాయ - లనంగఁదాంబూలికారాగంబు పెదవిపై-రంజిలంగ

గీ. స్వేతమృగ్మయ మైన జా - విలికేళ - నొసట నెల్లయుఁగఁ

దృశ్యం న పునోఽథ తాంజనదృశో
రామానుజాయాంగనాః

(పరివర్తన)

శ్లో. నాథే స్వే రమయతి నిత్య ముష్కత్పప్తాః
తద్భాగి నపి ఘటయంతి తాథ మేతాః.

|| (విహస్యం) || తి తావ దేక ? అపి తస్మిన్ క్రూరతామ్.

శ్లో. జామాత్మత్వశురపత్యవ్యమాయులాదీన
గర్వచ్ఛంసం పున రపి గంఠు మర్థమంతే.

|| (విహస్యం) || తి తావ దేక ? అపి తస్మిన్ క్రూరతామ్ ?

|| (విహస్యం) || తి తావ దేక ? అపి తస్మిన్ క్రూరతామ్ ?

శ్లో. శిష్యా లక్ష్మణదేశికన్య సిదమృత్యుండ్రస్ఫురన్మూర్తయః
సీమాచిహ్న మహోపలా ఇవ బలవ్యామోక్షవిట్టం కయః
వాణిశ్ఠనాజవ్యహతశ్రమజలా భాషాప్రియ ధోక్తిభిః
ప్రాతెత్కృత కవిరోధ మేష పరుషం సంరావణం కుర్వతే.

|| (విహస్యం) || తి తావ దేక ? అపి తస్మిన్ క్రూరతామ్ ?

శ్లో. గంధవ్య దేశగమనావధి పేడికాయాం
వాగ్ధేయ మంధ మిహసీత మిహో హారంతః
భోక్తుం కియ త్పథి తిన్య-రిగేం వితత్క
ధూమం వదామ ఇతి శుష్క-త్పప్తై స్సృజంతి.

|| (విహస్యం) || తి తావ దేక ? అపి తస్మిన్ క్రూరతామ్ ?

శ్లో. ఏనాద కీతి పితృ రాద్భిః ముత్సృజంతి
ద్యాద శ్వపా తమ రితి హ్యుపసి గృహంతి.
దేవే నివేద్యే చ విహాయ చ కర్మ పితృం
స్వాత్వా కృత్వం సశి రజన్వలయా బ తాన్మమ్.

|| (విహస్యం) || తి తావ దేక ? అపి తస్మిన్ క్రూరతామ్ ?

శ్లో. పూతా భవేతి సురుగా
దత్తం నిజపాదతీర్థ మేతస్య
ఇత్యవ్యవృథామభ్యుక్తా
గృహీణం గృహ్లాంతి నిశ్చయమ్.

గలుకఁ దుసిమి దవరించుగో! చూడుము రామానుజుఁ జే
య యువతు! తేగుదెంగరు విలులు నృగిఁ బ్రేమ్మ బుంగిఁ
(నిత్యుల)

చ! దినదినములన్ బ్రతుండు నెడఁ దెగుచునున్నను దూరీణుం
గనలి నొడఁదులం గలసిఁ కాముకలై రమియింతునూతన
బంబు—(వచ్చి) “యో! అంతయే నొకటిగా!”

దినమిద మాచు కలుని గఁ నివృత్తి గడు నేడుకొందు గో
దీగొల దీ యధానుభవంబుఁ పిల్చి దెగుటంచు నైత్తపుర
బిగి—తైత్తన శ్రీలంకఁ బ్రపంచముఁ కృంగారకతు తెవ్వకు!
బంబు—అగుఁ గాక! ఈ మందు వాదిరిరా!

మ! బకమల్ వేదిన రెట్టచారికలచేఁ భాసిల్లు నర్వీళిలా
శగలంబుల్ ప్రతివోపు పట్టాబుగ న్వఁ చ్చన్నీగనామానళి
విగనూర్తులు రాశివృంతధమలైఁ స్వేదాంబువుల్ వాసికు
తుకదీర్గ ద్రవి షోఁ నార్యదీపదేఁ తుంగధ్వనిఁ బ్రాద్దునన్
కగి—అగద్య పవిత్ర్య! తైత్తన అపృథూములు.

చ! చేరఁ దలంచు చోటునకుఁ జేరెడు వంతకుఁ బాలు నన్నమున్
గూరలు మిఁజు గట్టకొనిఁ కొంతఁ యాణముఁ జేసి చారిలో
చీరమును గుఱొడదీపఁ జేసేద మంచు వచించి యీ దగా
నోరు న నివృత్తి చేసి పొగఁ గువ్వవఁ జూపుదు రెల్ల వారికిఁ.

ఓహో! మధ్యాహ్నమతః క్యాపాపంతుక్కు నోది నొది నిలకఁ జది
యన్న పాను వీర.

చ! పారిదినమంచు దండీకిఁ నాల్గిఁ గుం ద్వయింతు, చ్చాదక
వృతమిప్పుకాల మిదిఁ స్వల్పతమం బని వేకువన్ భజం
తురు, కడునుం గ లట్టి యువఁ తు ల్బచరందేదీ, పంట్లంబుచే
గురుపితృ దేవతార్చనముఁ గూడచింది భుజింతుమాధ్వకుల్.

బంబు—ఈ మధ్యమతః క్యాపాపంతుక్కు నోది నొది నిలకఁ జది
యన్న పాను వీర.

చ! గీ! పావనియైతి పడుచు శ్రీఁ వాదతీర్థ
మిచ్చి గుఱు దాజ్ఞయొనఁగివ, నెంత మంది
విలులు విషయించి విడిచినఁ నెలఁది యైన
సంగ్రహించును పతి భానిఁ కలమాని!

చు) — ఓ భూమి! యీ యువకుడొకటి సంపదకుంటి నేనదర్శనము?

శ్లో. గంధభోగప్రియలనటల్పస్థైర్య తాటంగభూషా
మల్లి నామగిరినగరీసారథాశ్రాంతిసూర్యః
కుంభాంతర్జ్వలనం వధింశం నక్షత్రోదగోల్వ
భాగ్యపూర్వకాభివృద్ధిగళాంభాతి కర్ణాటనార్యః

(శ్లో. వి. 10) అర్థ) ఇది బద్ధులనామసారాంశం నిర్వాసం
నామగిరినగరీసారథాశ్రాంతిసూర్యః

జం—అర్థ! అర్థంబుగ విద మన్వేషురం నామ.

యర—

శ్లో. నామప్రాసయతి శుభి స్సృతివిధి
నారాధయ ర్విచ్యుతమ్
శంభుంచ న వివక్షయ త్వవి నకృ
హృద్యేషు తీర్థేషు
నర్మం బ్రహ్మ జగ న్మహేషి వనశ
తార్వా ద్వచః కేవలం
ప్రాచ్యః ప్రాతఃంతి ద్విరూప లివళా
దైతవదాశ్రియః.

చు) — యుక్త ముక్తం భవతా!

శ్లో. శ్రీధర్మే న విధి ద్విరూపల
వి ర్విగ్నియం నవృతి

శ్రీశ శంభు మవి ద్విరూపలంశ
కానిద్య సిద్ధా! విది.

సంకల్ప భవబంధ హేతు రితి న

హృద్యేషు తీర్థేషు

కర్తా నేతి వదన్ తతో త్వవి హతా

న దైతవాదీ బుధః

జం—(అది త్వవి నకృ) అర్థ) హి దైత బావద్య త్వవి నకృ
అర్థ! భవ్యోదయం.

శ్లో. ప్రాతస్సా యీ వేదకాస్త్రీ వ్యధితి

నిర్మం యజ్ఞ నాచర న్నాతిభయః.

వగ్గి— ఈ మధ్య శ్రీ లండను గుర్తు గూడి కేశవ కృష్ణాచార్యులు చున్నారు.
చూడు—

సీ ముద్దులొక్కడి చెక్క • టద్దాలమీద కంపులతమ్మ కం
జాయ • లలముగొంగి • కుమలగూర్చి కుంద • కుసుముం
పు దండల నెత్తావి వీధుల • నింపి నెన! జంబుగుంబయ్యెదల
సంతదులమండి నిక్కచుమాచుకరతిదో • బూచులాడివడుచు
దనపుగర్వభావంహస్తాలవాజ్ఞాబ్రగతులును • వ్యక్తపఱువ
గీ॥ గుంతుకుక్కోడభాగ్యర • కొనులాంగు! లఖలవిలలోక నైజ
భాగ్యవతారు! లనగ నల్లదె యా దెన • నరుగుద్యోతు
నవ్వసాందర్యవతులు క • ర్ణాటసతుః॥

(వేటోడెను బాచి) ఓహోహో! అద్వైతచరావలలు లగు మహాను
భావ లోకానుగ్రహార్థమై భగవంతుని నేదించు చున్నారు.

బాలు—అర్థా! అద్వైతాతము శేవలము లోనిదియై మైదరి మహా! వీలన—

మ॥ స్మృతివేదోతిస్మక్రియామల సనష్టింపెందు సద్భక్తి మై
మతిపూర్వంబు సంస్కరింపెడుర మోహనాధుఃన్ న్నానచా
నరే బుణ్యంబుల నాదోనెడు దళంబు బ్రహ్మరత్నంతునం
తతవాదంబుల మోసగించు గడు నాద్యైతుండులోకంబున॥

వగ్గి—అక్కణఁ బలికిరిది. అది నిజమే.

సీ నిమగ్నసిద్ధిని • ర్నిద్రామక్తియ లంచువిశ్వసించెడు వేద • వి
హితవిధుల నానావ్రతంబులు • నస్యంబుల లంచు వర్చ
సేయెడు హరి • హతులమనివి! భవబంధమునకు హేతు వ
టంచు సంకల్పమాచరింపెడు తి • థాదిసేవ! సిద్ధసాధ్యాది
గ్గుం • సిద్ధావర్ణనమున నేమి కార్యం బవి • యీసరించు
గీ॥ కర్తయుమభోక్తయును నేరు • కానటంచుఁ జెనెటికొంఁము
తెల్లను • జేయుచుండు జగతి సకలలోక • విజ్ఞానధనము!
దొంగిలించుట కద్యతి • దొంగగాడే!

బాలు—(గొంత వదలి) అప్పుటనే వైదిక సమర్థుల విష్ణుమిత్రుం డున్నారు
అర్థా! ఇతఁడు భక్యుడు.

తే॥ గీ॥ వేకున న్నానమాడు వి • వేకయుతుండు
నతిధిపూజల బచరించు • నాహితాగ్ని

అం—(పాశ్చాత్యం) కిముచ్చతే నైదిజ జనపక్షపాతినా భవతా ? కుమిలు కావత్.
ఏవ కిల విద్యరమితో విష్ణుమిత్రా.

శ్లో. స్నాతి ద్వి శ్చర దోన వేద నిగమం
కాస్త్రీషు మూఢః క్రితుం
దంకారం కృతవాన్ పృహర్తు మతిభిన్
ద్వారే నిధతేఽంగసాం.
శుంక ప్యాస్య ! మస్తి శిష్యజనతా!
కాంతోఽస్తుదాగతో స్త్వయం
సత్త్వి తు వ్యభిచారి నీతి విదితా
సర్వైర్వృథా తే స్తుతిః.

అం—(పశ్చాత్యం స్వగతం) కథం విష్ణుమిత్రోఽప్యశూయాపదం మూర్ఖజల
యాతామగే రస్య పృహర్తునామ్ ? బంత ! బంత !

శ్లో. దర్శయంతి సతో దోషాం
శ్చాదయం త్యసతో గుణాన్,
అనాయాయాః పృథావేన
ప్రీత్యా అపి మహర్షిసు.

(పృథావం) ఆర్య! లోకవాదో మయాఽనుప్రసాదః, పరమాత్మస్తు
త్యజ్యత్యవిధ ఏవ విష్ణుమిత్రా.

(తతః పరిత్యజ్య శిష్య విష్ణుమిత్రా)

విష్ణుమిత్రా—తత్స! విషయవిధే! కుశభాత మద్య దివ మహ్యం. అతః—

శ్లో. లబ్ధా హి భగవత్సేవా
ప్రాణినాం సాపహరణీ.
మహాన్త్రో లహానో దృష్టాః
పుణ్య శ్చ కులదోషాపితి.

అన—

శ్లో. యేదృశ్యం తేఽత్రో పురుషా
స్సర్వే తే హానిమూర్తయా,

శిష్యులకు నన్నది విద్య - శిష్యులకు
విష్ణుమిత్రుడు కాంతి - విష్ణుమిత్రుడు.

అగ్ర-ఏమి కానుచున్నావు? నీవు పక్షపాతిమన బట్టింది. కాని విష్ణుమిత్రుడని
విద్యదమిత్రుడు డని చెప్పకపోయితి. విష్ణుమిత్రుడే నీవు అని కాదు.

సీ. వరవేదం "దివీ - త్యా" యువ జై - దు తిక్కాది కాత్త
వ - ద్ధతుల మొద్దు యేడాది కినుమాలు - తలమన్నానము
శేయునికె యజ్ఞమాను బాద - యుకినోరై నితిధివర్ణకరి -
నావలంగొట్టియును గుమ్మమున న - ధాంకిముందు ఫల
మేమిశాంతిదాంతుల వీని హెడ్డా - ధిష్ణులంబి - ధిష్ణి
గీ. పైక గంగద్దవలె శాల్వ - వైచి తిరుగు గాన శుంక
శిష్యుడో - క్కడును లేడు బట్టువలెనట్లు నీవోత్ర - పాత
మొల్ల విష్ణుమిత్రుడు యేడ జూడ - విఫలమాను.

అగ్ర- (భయముతో, తనలో) మాథుమలమాదాదుని యగు క్షత్రియ
కార్యశ్యుడకు బరతుపనియేడు నూడ నమాయాసానకు కాబోయి
కక్కా! అనాయాసభార ముట్టిది!

తే. గీ. లేచి దోషంబుల వెనక - లెక్క నేయు
మరిదినుగము గ్రహింపక - మఱుగు బటచు
ధర ననాయాసకాచంబు - దగులబొన్న
ప్రాజ్ఞుడైనను నజ్ఞున - ప్రియమందు.

(ప్రకాశముగా) అక్కడ! లోకకాద ననుసరించి యుట్టింది, కా
తాదాత్మకా పిడుగి వని నల్లు కట్టి బకుద్దాయ ము దోకుకే!

(విష్ణుమిత్రుడు, శిష్యుడు, ప్రవేశింతురు.)

విష్ణు- కల్వా! విఃశిక్షి! తువ కి దివా పవిత్రమైనది వీలన?

క. దురితాపహరకం బగు
వరమాత్యుని సేవ దొంకె - బహుప్రణామనో
త్కరముల దర్శన మయ్యెను
వరసాధ్వీమణుల జూచు - భాగ్యము కలిగెన్.

అగ్ర-

క. ఈరచ్చ గలమనఃత్రులు
కాకాయగమూర్తిధరుల - నందగు నిజ నీ

అక్షిమార్గయ ఏవైతా
లక్ష్మింకే యాశ్చ యోషితః.

వియనిధి— విదితవేదిత్య ప్రతీతమత ఏవ కాంతి న తున రవ్యే.

విష్ణుమిత్ర— తత్స! దూరే వ్యవసాయమిదృశ్యతే. త మతి క్రమ్యత ముక్త
మస్మాద్ధి స్థానం పృతి నివర్తితుం.

యః పిల—

శ్లో. అధికతవేదకౌత స్మృతి రాభ్యాతా చ శాస్త్రాణమ్
యత్యా కమపినుశాలి వైత చూడామణి ర్భవతి.

వియనిధి— ఏవమృతయా తప్తధవతా వస్మి మ్మమసంధాతం వస్తుతస్తు.

శ్లో. విద్యామద ఇవ తనుమా
విగ్రహవా నిష వరః పిశుపభావః
సాకార ఇ వామర్ష
స్స భవతి భువి చక్రీకానమయిగా.

విష్ణుమిత్ర— భవతేష్టం; క్వ తున స్పంధంతి సర్వేగుణా
(ఇత్యుక్తౌ పరికావరే.)

జంబు — తర్హ! భవతం పత్య న్నా ద్విది సహ్యప విష్ణుమిత్రా.

తక్ర— తత్స! న ముచతి కిం వైభవణః? ఇతి పరామ్యుక నిష్ఠతి.

విష్ణు-- (అపవర్య) భగవన్! కుగ్రహసముచ్ఛా! నిష్ఠేమిత్ర) ఏవ. త్వం
ప్రజామతి.

తక్ర-- (పరావర్య) కుగ్రహ పాతకాభ్యా మవగచ్ఛ! మహాభా! మామై
కం చతుర్ముఖోఽపిభవతః పృథానా దుద్భవతే, కి తున ర్మామమః?

విష్ణుమిత్ర-- (అపవర్య) వియనిధే! అపి కుగ్రహ మస్య తవనం?

వియ-- విహృద మేరం, అంత స్తమన్వహ్య పృజ్వలనం.

తక్ర-- విష్ణుమిత్రా.

శ్లో. విద్యా పిత్ర విసయ్యాతి
క్రమమా నితి కీర్తిమా నితి చ,
ఇవా జగతి విష్ణుమిత్రా
దిత్యేవం న సుగ్రహామి చైతస్సిన్.

(అపవర్య) తత్స! జంబు! తున్యగు రుగ్రవ ఇతి న్యామేవభుత
ఽస్మిన్మోక్షోపః కృతిః

వియ-- (అపవర్య) విష్ణుమిత్ర) ముఖా న్నాం వివా ఇతరం న కృణోమితి వ్యార
ణం త్వార్.

నారీతిలకము లెల్లని

శ్రీరామమూర్తులనంగ - జెల్లుకవత్సా

వి--యిది-- సమస్తమును దరిసిన తమంతటి వారల కది యొప్పును గాని
యమ్యుల కేమి తెలియును.

విష్ణు--అత్తా! ఇటు కొంతమూలమున వ్రాసినామయి యున్నాడు. పెద్దమను
ష్యుఁడగు నతనిం జూడకుండఁ జూర జవదు. ఇతఁడు వేదవేత్త. శాస్త్రముల
కుపదార్థ. యాగకర్త, కమరూపియైయున్నాడు, బైదిగ చూడమని,
ఇతని దర్శనము సావకముగదా!

విస--సగృహములు గానిఁ దా మట్లు పెల విద్విధి, కాని

తే. గీ. తనువుఁ దాల్చిన విద్యామ - దం బనంగ

బరిగమించిన పిశునభ - వం బనంగ

నవతరించిన గాథకో - చాగ్ని యనంగ

వక్రనానుఁడు వెలగొందు - వసుధ యందు.

విష్ణు--అగుఁగాక! -న్ని గుణములు నొక్కవియం దెల్లుండును ?

(ఇద్దరు నడచు చున్నారు)

జంట--అత్తా! నిన్నుఁ జూచి విష్ణుమిత్రుఁ డిటుకు వచ్చుచున్నాఁడు.

కళి--అత్తా! ఈల జగోతుకు సెగఁగొమునలే బట్టుకొని వదల వల్లున్నాడు
(వెనుకకు దిరుగును.)

విష్ణు--ఈ సప్తమివ? విష్ణుమిత్రుఁడు నమస్కరించు చున్నాఁడు

కళి--(తిరిగి త్వరగా దెప్పులను విడిచి) భూతభాగా! ఎంతమాటఁ భగవానుఁడగు
బ్రహ్మదేవుడే తను చుక్కారమును స్వీకరి పఱచాడు. నే నెంత!

విష్ణు--(అవహరించి) విసయిద! వింటివా యీతని వచనము.

విస--ఇది వైమాట లోపల కోపాగ్ని మందుచునే యున్నది.

కళి--విష్ణుమిత్రా!

తే. గీ. వంధితుం డని వినియైక - మండనుఁ డని . . .

కళియైకముం డని సత్కీర్తి - కాముఁ డనుచు

విష్ణుమిత్రుఁడు జగతిపై - బేరుఁ గాంచె

ననుచు నచ్చటచ్చటఁ బీరి - వినినవాఁడ!

(అవహరించి) జంటా! విష్ణునుఁడు సంతోషించు గాక. యీను వ్యాడు
మఠే యీవిధవయం దిట్టి గుణాశీసము కేసితిని.

విస--(అవహరించి) తనకంటె నితఁడు దెవ్వఁడు లేఁ దని విష్ణుమిత్రుఁ డనఁ
జునునని యీతని వ్యాదయెల్ల యుండును.

విష్ణు--రిత్యభవా నీచ మానా, మను త్వదం వ్యవసితార్థవచనం తా వపి
మూర్ఖవా యాగతో భగవా న్వాసుదేవ ప్రవృత్తి భగవతో తక్రవాసయ
మీతి నామాంతరమ్.

హరి--(అపవార్త) బంబు! మను పర్వత! దేవకాధావతో నూతనాని
వచన మిదం దాంభికస్య. (పరివేశం) విష్ణుమిత్ర! కృత్య తక్కిత ! మిత
మాశ్చర్యమ్ ?

విష్ణు--అనువాదీహ మా తుతగధగతివాయ.

హరి--(స్వగతం) కి: మా మాప్రవృత్తి భవా నాగతవా? గచ్ఛేతి తయా
తత్సం? (పరివేశం) పరిష్కారోను భగవానావసథ తును ప్రకేతేన.

తస్య తస్య--(నిష్క్రాంతః)

వి--బంబు! విప్రతం తురితమ్ అవ్యతో గచ్ఛామః

ంబ--యత్త మిద మార్యప్య వచన; అద్యైదిక సన్నిహితో కృత్రిమరస
ప్రకూనాః

(చిత్తుభౌ పరివ్రాజకః)

హరి--మహావిదః సంతాపం.

అత్రాః--

శ్లో. పారలోకే మిత్రాశ్లేష
సంక్లిష్టాపాదమ సుకే
నాలం కామీ కరా త్పుష్టం
తుంగవ్యాస్తాన్ వధూకచాన్.

తస్యంబు! మా ముత్తరతో వికృష్ట్య గమయ.

ంబ--(తథా కృత్యా తాశ్చతో కృష్ట్య) అర్య! పర్య.

శ్లో. సంభాదేతి పుగన్పరక విధవాహస్తాగ్రి యాద్యుచ్చిక
స్పర్శోలేన విజృంభదేన తతథా విద్భిద్య కాచీనకం.
నిష్క్రాంతే మదనధ్వజే బహి రసా నావత్రాహే నైష్ఠిలో
వర్తే ధావతి .

హరి--(పర్య వివరాద్యం)

చోర ఏష ఇతి తం మంధంతి రాక్షో భటాః

ంబ--అకాండధారణ వత్రా భాభ్యతే. అపి చన మాశ్చర్యం.

శ్లో. భీర స్వాతుద్భవతే
నాన్య ముసలే నేన శేషసా.

విష్ణు-రతు రక్షణ నెలవిచ్చుచున్నాడు. కాని యుక్తవయస్సో మిత్రదగునట్టి యీ భగవానునకు వక్రవాసమును యను నామాంతరము కలది నేనకలఁచుచుంటిని.

జో- (అపహరించి) జంబుకా! తి. కింతటను దేవతాభావన కందని నూదించుటకై యీ బాదాయినొత్తుకొడుకుఁబు ప్రేలుచున్నాడు. (ప్రకాశముగా) విష్ణునితొ! నీవు తత్వదర్శి వగుటయం దాశ్చర్యమేమి!

విష్ణు- నెల వొనంగుడు. ఇంటికే బోవుము.

జో- (స్వరతప) అన్నదీ యిక్కడకు వచ్చితివా. పొమ్మని నేనకలెప్పుడుకు? (ప్రకాశముగా) కీ ప్రమాదా గృహము నలంకరింపుము.

వి-ష్ణు, కిమ్మనితో విమర్శింపించును.)

జో- జంబుకా! పాపము పరిహర మైనది. కటిమొకవోటికే బోవుదము రమ్మ.

జంబు- చక్కగా నందిందిరి. కైకనన్నిపాతము గృహిదర్శన మహోత్సవము కలకరాదులు గదా?

(ఇద్దఱు నడచుచున్నాడు.)

జో- అబ్బ! సూతముగఁ దయాలైన పడుచుభగవానర జనసంఘాతము దిగువుగ నున్నది! ఇక్కడ చూడు.

తే గీ. మనుజు లన్యోన్య మాపాద - మస్తకంబు

గిక్కిరిసి యుంటచేగామి - కీల మెత్తి

తన్ను నొక్కేడి యువతుల - వన్నుగవను

బాదునఁ జాలక లోలోనఁ బొగులు జొచ్చె.

కవున జంబుకా! తయిబట్టుకొని నన్ను మాంచునకుఁ దీసికొనిపొమ్మ.

జంబు- (అట్లుచేసి) ఆర్యా! అటుచూడుము.

మ! జనసంఘంబునఁ బోవుచో యరికి వి + శ్వస్తాకరస్పర్శచే

ఘనదండం బిళ గోచి (జంచుకొని నా - కా. సంభ్రముంబోరెలే

చిన నట్టిబులు పాటివోవు నడుగో - సిగ్గంది నన్యాసి

జో- (చూచి విస్మయ)

యా.

తగి-కోరుండవి రాజకింకరు లిదే - దండించుచోకుండగదా.

జంబు-అసమయమునఁ బడుగారుట కాభవమైనది. శ్వస్తమాశ్వస్తము.

తే న. విసరుతాయి గురుము - నిధమున కోరలి

బండ కరణి నిక్కి - యుండు పిని

నివార్యమాణా సిన్ధుంతి

పురస్కారాజ్ఞానరాజః

పద్యం - అత్ర కిం న క్షయః తథాభివృద్ధిః సర్వభూతైః నిత్యం నిష్కలమంద్రధారి
నివాసవిభజితః క్షుద్రఘంటాంశుః బలకంఠవారః ప్రాప్తయసా మృగాజి
వహయతీతి నాథ్విరమాణాః క్షిగధికారిణీ కాశేనేమేఖలాః పాస్త
ద్వయా సురీందరాశిః ఛటభటాయితవాగభూతయగరద్వయా ఝులం
ఝులాయిత వంజీవగవిన్యాసాః వాసిష్ఠోఽర్చకుప్తీదర్శనకృతవాలక
సంతోషాః హరిదాసాః వామ తురీయవర్గ జన్యా పరిపరతి.

అం-

శ్లో. వశ్యా తకటితడవ వేళితపాణియుగ్మ

ముత్రానయ న్ముఖ మపావృతదంతిపిత్తిః.

వినిగబంధనలిఖాగ్ర మలాటకానా

మగ్గేనసోఽయ మవలోకయ తే ద్విజన్యా.

పద్యం - ఆయం క హాస్యకారి నాం విప్రవటుకస్య హాస్యాశ్చ పరిధానకచ్చేరాల
కృతలాసం విక్లిప్త జంబుండలం కృతలాసోఽయ మంశుకాంతర ఇతి
విడంబయతి. (విహస్య)

శ్లో. కృకళానః క్షేతి భయా

త్సంభ్రాంతః భ్రమతి స్పృష్టవస్త్రయుగః

విప్రజనమధ్యవర్తి

వివృతలఠ శ్లేహనాండకోశోఽయమ్.

శ్లో. వమయంతి ముఖాన్వస్యన్

విక్లిన్వా శ్లేహా మృగీద్వరః,

ముఖ మున్నమయ శ్లేత

త్రా విలోక్య మృహలక్ష్మణుః.

పద్యం - అంబుక! కదస్య పురస్తాన్నతి తి ర్వారమృగాక్షి రవే క్షుద్రాణాః పిత
మర్దవిదూషకపానా యదానామృదార్పవంతి. తస్యహ మేక శే
ర్వస్యా వ శ్లేక మోక కిన్యతే అనః తదస్య ప్రాసర్యాదా

మొదల రాజభటుల కి కడ్డ మై యుండచే
నతని జేర వెనెత్తు నిహహ భటులు.

నక - ఇచ్చటఁ జూచితినా? ముఖము, కంఠము, భుజములు, భూజాశరములు
మున్నగు భాగము లందు వంకరటింకరక నామములం బట్టి, చిఱుకల
దండలు నూర్చిన క్షుభభాగముఁ గలిగి కొంగిమెడవలె మిగులు వార
వైః లేడిచక్కపుంగిటను వారక భరించి, కటిసలిని కట్టయల త్రాడు
గట్టి, చిటికామును హస్తమునం బట్టి, ఛటుక్కట ధ్వమలఁ జేయుచు,
ఘల్లుఘల్లున సముత్తరచరణవిన్యాసముచేయుచు, ముక్కు, నోరు,
బొటలు, వికటముగాఁ ద్రిప్పచు, పుడ్డఁ గన బరచుచు, వెలిపాటులఁ
బాడుచు, పిల్లలకు భయపెంపముల గల్గించు సాతానిచారిదాసు పరు వెన్న
చున్నాడు.

గంబు - కాగు! కాగు! పీఠ దేవకు

తే. గీ పిఱుదులకుఁ జేరు లానించి - శిరము నెత్తి
జొడ్ల గావచ్చుచు నికిలించి - కాట్లు పిలక
కిందవేలాడ ఛాందసా - గేసరుండు
కాంచు చున్నాఁడు వెట్టిమొ - గంబు వైచి

నక - హస్తకారియకు నీరఁ దొక విప్రవటుని యుడిలో వొందఁడు తెట్టి
జనమధ్యమున నీతని బట్టలోఁ దొండపిల్ల యున్నదని, ముగిసించు
చున్నాఁడు. (విన్య)

క. బాడలు లందునఁ బుట్టము

వీడఁగ వృషణములగుత్తి - వేలాడంగవ్
యేడఁగ కటా! గొండని యిట
నాడెడి వస్త్రమును లాగి - యతిసంభ్రాంతిన్.

తే. గీ. కామినీమణు లితని వ - కారకొమ్మ
నదరి చూచుచుఁ దతుదు ము - భాంబుజముల
వంచుకొన, హస్తకారుడు - వారి ముగియు
తెత్తి శిశ్నముఁ జూపి న - వ్యించు చుండె.

గంబు - యో! భగవాను నెచుట వాట్య మూడు వాఁయువని సదర్శనము
తను జన్మము జరితాఘాతముఁ జేసికొనఁ దలచిన పితరున్లక్షోష్ణకప్తాయు లై
యువకులు గుంపులక విచ్చటఁ జేరి చున్నాఁడు. పీఠలోఁ గలపి వో
యెడల జనులన్యభావమును వొందఁ గలరు కనుక వేళొకవోటికఁ జూపు

సం- (విత్తలం బిర్రు) అర్థః ఇతః ఇహో నతవమహోత్సవః, కరగ్రహీత
 విజయో వజీరయో సహ దేవస్య త్సహో నైవ మభివర్తతే కృత్తి.

(తరుః కరవిశి యథావిధిస్థై కృత్తి)

కృత్తి- 1 హంతే! త్ర ఫనాదీయే! అంజనుయే ఇందిద మ కేణరంగో సతనాతో
 పారిడోపిత లహిః సి.

ప్రహ్వనాటికా- 2 కిం ఉపరి రగగణంప ? సహవా రంగో ఉపరిణంచదం.

కృత్తి- (విహస్య) కి వణమహిసాతో ఖువీసో మమ్మహావింజాను.

ప్రహ్వనాటికా- 3 కిల్లదుదీయో తుమ కామయితోసో వంకరా సజమీ తామ
 హిహో.

కృత్తి- (సోపహం) కి నుజాదు హోదీ అగపరిసేణది మహామురి కిదంధ
 యది వంకరాసజమీ.

ప్రహ్వనాటికా- 4 ఉపరి జాణయేతి. మబుణకితా మహేణ నుజరం కరేతి ఉతి
 అనుగీహం నురదింతి.

కృత్తి- 5 తనా వీర, కిదు జబుయో నామ తంప పింహో తామ మమ్మహా
 వింజాను హిహో.

ప్రహ్వనాటికా- 6 జఇవీవ కింసతాటి ఉపరి తునా అహిగీవేనా,

కృత్తి- 7 వ) కహా ధంజాంతి మదిపి పడివోంది గోవేణ రాజ విసేసేణ ధణ
 దిద్యా మిర.

ప్రహ్వనాటికా- 8 అవసలో తేణ విదు పురగో దేకంస.

కృత్తి- (తథాకశాతి.)

సం-

శ్లో. కృత్తి నటతి భగవతో
 గణికాగణమణి రిమం పురతః,
 రత్న మ్మాతనితోళ
 సగిత స్తనధృతమణిస) కేవ నమం.

హరి- (వీర్య)

శ్లో. తారానాథవిధం ముఖం తతళయోరక్షో శ్శఫర్యో ములా

[చాయా.]

1 తే! ప్రహ్వనాటికే! అద్య మయా కరితవ్యం. యేన రాజ్ఞస్సకాళా
 త్పారివోపియచ్చ్యే.

2 కిమపరిఃగాంధస్య. - ధవా రాజ్ఞ ఉపరి న కరితవ్యం ?

3 వకళహిమః ఖర్వేమమవ్యధవిద్యాను.

4 కృష్ణవిరేణ మ్మూ 5 తేన శ్చేవ వ్యభాసమహి తా కృష్ణి.

అంబు- (చక్కగా చూచి) అగ్గ! ఇటు చూడుము. నయనమహోత్సవముగఁ
గరగ్రహీతవీర యగు పోతతో దేవునిముందు గృధ్ర నాట్యము చేయుచున్నది.

(గృధ్ర పోత పోతుంటున్నది)

గృధ్ర- పో! పుష్పవాటికా! గాతము నెక్కించి బహుమానమును బడయుటకే
నే నిపుడు నాట్యము చేయుచును.

పుష్ప- రంగాంబుననా? లేక రాజశేషుననా? నీ నాట్యము.

గృధ్ర- (నవ్వి) ఈరాజ మన్మథవిషయం దదేమన్ననుమా!

పుష్ప- కృష్ణద్వితీయుఁడు నీ కర్మవిధియన్నియుండు నగు పోనాసయము
మన్మథరహితముదా?

గృధ్ర- (సోపహాసముగ) నిజముఁ జెప్పెదల నేము. కిరాతాస్థరాతుగృహ
తన కందులకు? ఇతని శరీరస్వరూపు నాకు లభించిన జ్యము చరిత్రాగ్ర
మైనదిని సంతసించును.

పుష్ప- ముఖమునో జాలనముఁ జేసి పిదప వంగురీసురతముఁ జేయు నని
పైకి లేలుచున్నది.

గృధ్ర- నిజమే! చేయు జరిని శిష్యుఁడు జంబుకుఁడు నివృద్ధవిద్యయం
దద్వితీయుఁడు.

పుష్ప- కావుననే వారీయందు నీ కర్మాంతాదరము

గృధ్ర- నాకేగాదు. ప్రథముఁడు ధన్యుఁడనియు, ద్వితీయుఁడు పండితుఁ
డనియు, రాజాగూడ వారలను చెచ్చి విశేషముగ ధనము నిచ్చుచుండును

పుష్ప- దేవునిముందు నీ విపుడే నాట్య మునర్చుటకుఁ దగిన సమయము.

గృధ్ర- (నాట్యము చేయును)

అంబు-

తే. గీ. అఖల వేశ్యామతల్లియై - మడచు గృధ్ర

నాట్య మాడుచు నందె శ్రీ - నాథు నెకట

జలఁగులత్నాలతైరలో - చలను దాగు

. చిన్ని చన్నులు మణి - మఁ జెందువాడ.

పో- (చూచి)

నీ నిలఁచు మరు గోము - నిరసించు నెమ్మోయు ఘనమీన

మల విూలు - గమలసౌరు శాంచనంబును గేను-కాంత

నాసికీరు చెఱఁగఁ దీపికి శాచి - చెల్లియమోవి । కలువకాం

తల మేల - మాడు చేతులలీల దాక్ష సబోలు -

రమణి పల్కు । కలివంపు గుండ్రాయి - గద దీని చన్ద్రాయి

గగననమంబోడు - గరిరీకాడు

న సా చంపకలంఘిని కిసలయః శ్రీ గర్వచోకోఽపిధరః
పాణి గోతసదోదరా మణిఘ్నో వాచో మధూలీమువో
వక్షోజౌ తు కేథా విధౌ వనితయా ధన్వో రమే తానయా.

కిం బహువా?

జం- (స్వగతం) హావయ! కి మఱిందే విల్లబయి? ఇను భవతు ప్రపద
మంభుజ్య ప్రతిబింబ ప్రయత్నసిమాం గురవే (ప్రకాశం) అగ్ర
భవా నసి ధవ్య ఏవ.

తక్ర- పాంత! కః రవ్యః?

జం- ఆర్య! క్షయ్యతాం, రాజహస్యహీనేతి తథా నిర్దేశం నచకం
తక్ర-

శ్లో. రాజా వా పరిగృహ్ణీయా
దేతా మన్యోపి నాయపా,
యథా మయి తథా స్నేహో
వాన్యతే న్యా స్మగ్రీదృశ్యః.

జం- (స్వగతం) అహో! దురహంకార గ్రంథి తేషు మన్యథం మన్యః ప్రభ.
యతే (ప్రకాశం.)

శ్లో. వదాన్యే ధనికే యూని
కాంతేపిథేనస్య రాగమే,

(భా యా)

కి కృణోతు భవతీ. అ గన్వత్సేవాపి మా యుదితి కృతార్థయతిక్ర.
కానయమి

కి ఉపరి జ్ఞాన్ముతే మంబనం కృత్వా ముఖేన మునిరంకరోతి పునరంశు
శిధి మ్మరత మితి.

కి తక్రవ. కింఁ జంబుకో నామ తస్య శిష్యస్తామ మన్యథ విద్యా
స్యధిష్టః

కి యద్యవం కీదృశస్తేషా ముపరి తతాధినివేళః

కి ప్రభవమూహవ్యం వితి ద్విజయో పండిత ఇతి గౌరవేన రాజా విశేషణ
ధనం దదాతి.

10 నవసరస్థే న ర్తికుం పురతో దేవస్య.

గీ. సకలయోవకల కానంద - నరసి యిట్టి! చెలియతో రేలచున్న
చా - శీతిగతుల! బాగువాయంగ దొగెడి - ప్రసవవసుని!
భాగధేయము బ్రేలోక - భాగము కది!

నేయును కేల? ఈ రమణీమణి భగము గలము లేనితనల మధుర మైన దన
నీ! కోపమే ముప్పది?

బంబు -- (స్వగతము) వ్యాధయన! ఆసరుయముందు గంగామిపడి నన్ను నున్న
నన్ను బాధించెద కేల! ప్రణవినలును నేను మి మిగా దీనికి జగ్గదండ
ప్రయోగము: కేసి యే గురుయొద్దకు బాపు చుంటి కాదా? (ప్రకోపముగా)
అర్యా! నీవుగూడ భవ్యాతిభనుండకే.

శక్తి -- అయ్యా! నేనేగాక దీని యెడల మఱి యొక భవ్యుడ కున్నాడా? నాకు
దెలియ కుండ గృధ్రి! కేలంజోడు పైవా దోక చెల్లుచున్నాడా యేమి?
చెప్పము నాప్రాణ మెగిరిపోవు చున్నది. నేనన్న బ్రాణకుప్పించి పడినప్పు
నా కేమనిధి, కేలకో విధవశక్తి ము రుచియనా?

బంబు -- అర్యా! క్షమించు. దీనిని రాజు చేరదీసి యుడుటచే నట్లు సార బాటున
మాటబారించి కాని నిన్నొకవిదక్క మగవారిని బావిన దానికి దోడు.

బంబు -- రాజు! విధవకాని! అయ్యో! దానికి దానికి శ్రేయస్సు దమకొను
చున్నావా? వట్టికల్లు, వైశాకోరకల్లు లేని ప్రేమ: బాపి నాటక మాడుచున్నది.
కాని. మఃకులో లేక మనలేదు. ఈవిషయము నేను గాఢాత్రిచాక్షిగా
ప్రయోగముంజేసి చెప్పగలను

శ్రీ. గీ. దీని నుందినవాడు కా - డైన నేమి!
యావనుం డగు మఱియొక - డైన నేమి!
మన యెడల దీనికిం గల్గు - మనులె యితర
మునుజ నం మంచె దినుచు న - నెన్నొకము నాకు.

బంబు -- (స్వగతము) ఓహోహూ! దురహంకారపు: దొడ్డుకొడుగు తానే మృదుడని
తలచి యుద్విగు బారు చున్నాడు. అజ్ఞానాధికారమున: బడి యెన్ని
తలుచుటగాక లంజకోకిలవై ప్రేమయేమి నిజముగా, ప్రారణకుద్ధిగా -
జ్ఞాననివైచుక్కువ గల యువతి చావున వైశాకోరకమును కాని కాని
భవాళచే సతయని ప్రక్కలో బండుకొని దెంగించుకొనునా? (ప్రకోపముగా) -
అర్యా!

శ్రీ. గీ. యావనుంచును భవించు - నందకాడు
స్మరణానంది దారయు - సరము డైన

రాజ్ఞి న స్నిహ్యతి తథా

యథా త్వయి కథా ద్వియమ్!

వక్త-- (సహాస) యా! మమకారాగ్రాహి స్మృత.

జం-- (స్వగత) సత్య మను పుకుమకము మరయు రాగరు విదా - ము
మర్యాదంబు కీర్తించు నా ముఖ పుకమ కథ, మితి. అత విదా ము
మమకార తేరతము ఇతి. ఇతను మహిమ ముక్తిపా మేరమ. (ప్రకాశం).
అది సత్య.

శ్లో. సంస్కరివివృతాంగులినా

కరమలయగేన బల తియ

వృద్ధియా నాశ్చ శ్లేష

క్షిపతి హి యానాంధృదిందూరే,

వక్త-- (సహాసం).

శ్లో. ప్రతినితభావగర్భా

కరమలం కృణోతవలయ మిద మాయా

అకుంచితపంచాంగుళి

శిరసి నిచా శ్లేష పుణ్యకృతాం.

జం-- ఆర్య! విద్యాభిరవ్యం,

వక్త-- ముంజాల్య! కం య స్మిం మవ్యసే?

జం-- వైదికశాస్త్రము దిక్కుపాంతు ఫలకృతవచం.

వక్త-- ముగ్యశి! కృషి నివసంచారం, పర్వతతో నటవర్షిణా రాక్షా సమధిష్టితో
మహాగజధిష్ఠితి, తేనా కరమితా త చ్చరణాంతరాశి శ్రీశిర మయనా
నానా వాస్యా : తమ వాక్యము

జం-- ఇత ఇతో భవాత్. (అథా సంక్రమ్య)

వక్త-- జయ! మయ పరిచితా రాజీయా వేరసానితి స్వ మల్లంలే మాహాగ

మౌనమ్మ చరణభాగే త వస్తావం

జం-- రాక్షా తువ ర్హిష్ట శ్రీ దృవాత్ మః చార ఇత్యవిస్వమితి స్వామి

హని దిగనాడి యిద్ది నీ • పైని మమతః
గలిగి పెడిచచ్చుటకు నేమి కారణంబు !

హరి—(కోపముతో) ఓ! మూర్ఖ! నా చేతివేలిని బ్రబ్బుకొని చూడుము.

జంబు—(స్వగతము) గృధ్రిని కంఠమున నుంచి నోలుతూ కడు. దానిలో నితని చేలు నోటి ప్రతిదివము వంసునిమరతము శేయుటచే చేలు కొయ్య గాచి ని. నిజముగా నీడు తునుపదముడు పెద్దలునూడ “యి: కుక్క దంసునీడార మనము పు: మధమం” అని చెప్పుదుడు. కావుననే చతురడ పని వస్తుమసరించుచున్నాడు. ఇగు: నాక నితని కోపము చల్లార్చుట కష్టప్రసంగమనకు నోయెదను. (ప్రకాశముగా) ఆర్యా! మాదిరివా!

క. సాగ సైవవేర్పు ముడు దుచు

నోగి వివ్రచు నాట్యమాడు • యువక మనంబుల్

లిగలాగి పెట్టి దప్తున

మగుడం బాటంగఁ దోలు • మాడ్కి ధృతలన్ !

హరి:— (సాధిసాముగ)

నే. గీ. చారుకంఠగనిపదంబు • మా:మోగ్రు

పానమాకుంచితాంగులి • యెనదీని

భావగర్భితహస్తాబ్జ • పాతభాగ్య

మెంత పుణ్యాత్మకరము ధ • రించు నొక్కొ.

జంబు:— ఆర్యా! నీచైర్యక్తవ్య మనుట మునకుము.

హరి:— ఓ! దురాత్ముడా! నేను నీచుడ పని తలచు చున్నావా!

జంబు:— నైదికపురిధవలు విందు శేమాయని మెల్లగా చూటాడు మని నా యభిప్రాయము.

హరి:— ఓహా! ఇచ్చట నైదికవంశచార మెక్కుడుగనున్నచో నటు పర్వత సావకుఁ డోయి రాగాధిష్ఠితమర్తగజము కైమక విలచి దాని కార్కసంతుర నుండి గృధ్రి నాట్యమను మారము రమ్ము.

జంబు:— ఇటు ఇటు రమ్ము. (ఇద్దఱు వదలుచున్నారు)

హరి:— జంబువా! నా పరిచితు లగు రాజకీయపురుషు లగుగో చేర్చిసాంబులై యిటు రంధని వస్తు చిలుచుచున్నారు. గజునిని ధానమునుండి చోకగా జాడకమ్మును. రమ్ము.

జంబు:— ఒకవేళ నీవు రాజా కంటఁబడినచో దురాచారధవని యతఁడు కంటించు నేమో!

శ్లో:- మనో మే భయం! పశ్య!

శ్లో. కవయః ప్రశ సీతుం విధ

మస్యా వి గామాధుర్య.

విశ్వావసుడుస్పృహ

యత్కలయా భావయా బ్రహ్మ.

(సోక్తం.)

శ్లో. ద్విగుణకృతమాధుర్యం

గానే నాస్యాః క కామకళ్యాణి

చిర మున్నమయ్య చుటుకం

బింబాధరం మరుణ నితి వజ్జి

అంబ:- (ప్రకరణం) అహ మహిమా కామయే (ప్ర) కం. వన్వి చానీ మత
మోజయియ్య మేకా మాశ్లేణ.

శ్లో:- కృమకం మవ్యసే. భవిష్యతిరంసాస్య రాజహతకశ్య.

అంబ:- కృమం విచారణ సంభావి లేయం కాశ్చా,

అశ్రి:-

శ్లో. గ్లాసం కృత మవలగ్నం

కృథులా వస్యాః వయోధరా వోఘమ్.

అంబ:- (సోక్తం.)

కరయుగముద్యమ్యాహం

(ఇత్యశ్లోకే--ప్రకరణం) పరతంతోస్మి భగవత్కామలవజ్జిరంశం
(ప్రకరణం.)

కా వున రన్యాస్వయి ప్రశ క్తి.

అథాశ్చా దశి క్షయి రానో విశ్వాస ఇతి విజిత మేతత్.

శ్లో:- అతిస్పృహ క్షా ద్దశాపదాంతరేణ సమ్య కభాసతే గృధ్రపటకం.

ఇయం హి--

శ్లో. క్షణతక్ష్ణానరోమలస్వవిమిశ్ర కాశధ్వని

క్రమానుసంధానాపురస్కరితపాదవిన్యాసయా

గసాభినయవిభ్రముమపదాకవిందాగ్రియా.

మనోహరతి మామకం నలలీయా ముండరీ.

అగ్ర:- మనకిమి యిటు?

తే. గీ. నువ్రసిద్ధుడు విశ్వావ • నుండు బృహతి
బట్టి వలికించు హలని • ప్రాథ మైన
దీని సంగీతకలన సం • తృప్తి సంది
కవులు విని వర్ణనలు చేయ • గావలె గద!
(సోక్రొంతము)

తే. గీ. గావరవమున ద్విగుణిత • మైవ దీని
మోవిరానక మోవి నే • మురియు పెప్పవో!
కొంగిటం గూర్చికొని చులు • కంబు నెత్తి
యొసటింక నేను ము • ద్దాసు పెప్పవో!

అంబ:- (ప్రకరము) నాకు కూడ వదియే కోరిక. (ప్ర)కాశముగా నుభుతా!
అటు లేవ మీ కిప్పుడు వీనిని దాల్చించుచు రదరా? పిక్కపోటు బాకుచు
కొన్న కొంత తమము నెప్పుడేమో!

అగ్ర:- నీవిట్లు తలచు చున్నావు. కాని, చచ్చునీనుండు లంజకొడుకు రాక
నూడ దీని విప్పడే దెంగ దు పెట్టుకొని యుండ నోవు!

అంబ:- రాజులు భావించు గాక! తమకు విచారము లేదు.

అగ్ర:-

క. కరము వడు మలసె వయ్యో!
బరు వగు వక్షోరుహంపు • భారము మోయన్

అంబ:- (సోక్రొంతముగా)

కరయుగముచేతనే

(అగ్ర:- యిందు ప్రకరము) మన్మథబాధచే నొడలు మలుచితిని. (ప్ర)కాశముగా

గరిత పయి న్నికుం బ్రేమ • గాడము కాదా! . .

అదియునుగాక. చిన్నతనమునుండి నీవై రాజునకు విశ్వాస • వి జగత్ప్రతిభలను

అగ్ర:- అంబుకా! మిక్కిలి దగ్గరగా నుండుటచే మనకు గృహిణామ్మయి
చక్కగా గదల బడు చున్నది. ఈ గృహిణి

తే. గీ. క్షణితకోమల తాళరం • కలవయోగ్య .

చలితనూపురవివద వి • కలరరాభి

నయవిలాసాని పితను • నల్లగతుల

మనసు గరఁది హరించె ని • వనదుహక్షి.

జంబు:—(దారాభిరామేణ-ప్రకాశం.) కిమిదుం తే పాణి గృహీతాదిధివా!
ఇదమేవం కృష్యతా మృశ్యేషిర త్రోపనరాజాగ మనమషితచేత సేవ
కుయా విస్మయం.

కల్:—యజ్ఞత ఏ కైరత్.

జంబు:—కథ మియం సమాపతతి గృహీతేటికా పుష్పవాటికా నామ! అగచ్ఛతి తే
దశయా గురుకార్యార్థ మానేష్యమి గృహీయపనం.

కల్:—అథస్య పుణ్యం గురో! ప్రాణదాశేవ.

జంబు:—(విరూప్య) హంతి! హంతి! మహాగణో మూత్రోత్సవాయ పతా
మత్రోరణ పంచమపద మన మేహనం పృథాకయతి. గురో! తద ముగ
సత్పాదుః గణమేహనం న జానాసి మే మహాపాథ్యాయకృవానవ
యమిక్!

(ఇత్యుభౌపరిక్రాంతం)

శ్లో. గణకృతకృత్సంఘో మూర్ఖ్యద్యుతోభ్యతేకర్కశే
నవది శతధా భూత్వా వ్యాప్తో ముఖం చ నపు శ్చతే.
భవతు మలినం వాసుః పట్టశుకం చ హతేంద్రియం
కథయ భవతా మర్గంధోయం కథం సహితం శ్మయః

కల్:—జంబు! మామైవం. అహం ఖలు యమీ ర్వక్రకృత యోగాభ్యాసో మే
కులిర, కరణ విర ముపి వాసికావివర పిథావాత్. కించ—శ్మయ మే
యోగ పృథావం.

శ్లో. మహా లక్ష్మ-వృం భవేద్దర్శ్యే సతీతి విధవార తే,

అతో హమపిగృహీయాయందండాగ్నిదారసంపునః.

జంబు:—సత్యమే వేదం. యతః, సామసమాఽపి కలిపయోజనః తరుణీవా
విధవానాం చ త్పణపృథానాయేవ. కళినాసయమీకు వృద్ధిరన్తం
గృహీత్యాంయతతి తవన్తం ఇతి తావదతి

కల్:—యదా గృహీత లబ్ధా తదాది మయ విశే స్తమి సంచారం.

జంబు:—అర్హ! ఉధ్యాన్న స్పంపృత్తిః సంపృత హి.

శ్లో. విద్యామీలన్నయన మలసైన్ద్రీయతే తాన్త్రపాశో
నద్యాం గావో జితమహిషీ పుచ్ఛమూలం వజ్రింతి,
కుచ్ఛ్యప్రాంతే జపితకంఠీ వాదఘాతాం త్సహంతో
ఘోరం యక్షం విదధతి ఖర మేహనాతి వివార్యం.

జంబు:- (దాదాభిలాషతో) ఓహి పిన్న పాక్షికం దండ్రి చేసికొన్నావా?

క్షయింపుము. పునోపనామము రాత వచ్చుటచే నుచుండే విచారముచూపుచుంటిని.

వక్త:- యుక్త మేకదా యిది!

జంబు:- స్వప్న చేతకాదు తుమ్మనాటి వచ్చుచున్నది. ఓనిచే గబురుపంటి గృహిణి గురుకార్యార్థమై పిలిపించినను.

వక్త:- గురువకు బ్రాహ్మదాన మొససి పుణ్యముఁ గల్గుకొనుము.

జంబు:- (చూచి) అమ్మా! అమ్మా! ఏ బోగము మూర్తిమన విడుచుటకై కాల్గుకాళ్ళవధ్య నుండి మైదళకాలినదొక్కమన గానించుచున్నది. గురువర్యా ఏమగుటకై తనుకాల్చిపై పడుచున్న దుండోయి! లద్దెకేమిగాని స్తంభము కంటి కిక్కుము తగిలినయెడల నిష్కారణముగ పోణుల కక్కదు. తొలగుదు?

(ఇద్దరు తొలగుదురు)

తే. గీ. కఠిన మైనట్టి నీ తల - కాయపైని

గజము విష్ణింప లద్దెము - క్కలయి ముఖము

లట్టలం బాడుఁ జేసిం - భయము లేదు

కాని యెట్లారు ఎయ్యి! దు - ర్గంధమునక.

వక్త:- జంబుక! అట్లు సందేహింప వక్కరలేదు. చిరకాలము యోగాభ్యాసము చేసినవాడవగువున నుచ్చాసవిశ్వాసములు శకుండ కొండదగఁ లట్లు గలను. మరియు నాయోగప్రభావము వినుము.

తే. గీ. గర్భ మగు నేని మిక్కిలి - కష్ట మనచుఁ

గదు భయంపడు విధవసే - గమల దెంగి

పూకులొనుండి రసమను - మొడ్డవోడ

మెలల గ్రహియించి విధవచు - మరలుఁ గొందు.

జంబు:- ఇది నిజమే! తమవిధవాజనము నుండి తమకుఁ దాంబూల ప్రధానములు చాల మిట్టుచుండెడివి.

వక్త:- కాని నాకు గృహిణి వారికిని మొదలు విధవాశ్రమము చాల తక్కువ యైనది.

జంబు:- ఓహో! కుధ్యాత్మ మైనది. ఇప్పుడు

చ. అగు దగు చుండె శిష్యుల; మాధ్యమనెంబులు నిద్రవత్తుచే
కుటిక నెగోపులుం జరిర - మాహివల్లచ్చము లందు కుడ్డపుం
బరిసర నుందుఁ గృద్ధకః - వాదవతిన్ సహాయించి గాడిదల్.
గరమతి ఘోరమా తమచే - కారపుఁగొమ్మును తేవురూకల్.

(స్వగతం) త దవం పుష్పవాటికాం సోపయమ్యమి కృత్రిమమహార
కాఁ. (ప్రకాశం) తిలకం నట స్వాత్వా కృత్రిమో గృహీతకాయాల.
కర్మానందనాశేన పురోపకవం పృథివ.

శక్తి:--తథా (ఇతి నిష్క్రంతిః)
జంబు:--సమంతాశ్చావం.)

శ్లో. లచితాపరధ్యాను నదీ మూలవనేషు చ.

యత్ర క్రతాపితమయాన దృష్టాపుష్పవాటికా.

(మానవో విశాఖ సహర్షం) కథంచి దియ దృశ్యతే. (ఉపసృత్య)
న కర్మ వ్యతిరేకం దివ్యం పుష్పవాటికా! క దాగ్ధానీ వృత్తికి?
(పరివృత్త పుష్పవాటికా)

పుష్ప:--11 కథా! జంబుకా! దేవో య ఆశ్రయ పరివృత్తి రాజ్యాదుల నిధియే
న కిం నిశితా వీర కోసంధి మహారాయణ బహుమాన కరుణ కహిగా
యదాశీం వీర ఉపవనలలం భంత తా మో నిధి పరి రియ కథం
కంధం హి.

జంబు:--12 కథా! మహాకా ప్రమాదం ఇయం కాలం పరవశేన గమిష్యతి గుర
కాంబుకా విశాఖా అతిః పుష్పవాటికా! త్వరితముపగమ్య గురుమహాసర
పుష్పవాటికా--తథా! (ఇతి నిష్క్రంతిః)

జంబు:--(పరివృత్తి) ఇద మహాధ్యాత్మికం న కర్మానందనం నిధి కిష్టం.
అతో మన్యే నరకా దేవ గురు నిధి ఇతి మిచానమ్

శ్లో. కాంబూలపూరితమిళం తిలకం చిత్రమ్

నీలాలకా రుచిరకాంచనకర్ణికా

ద్యారార్చితైశ్చ నతనుందరపూర్వకాయా

కుంభ సనీ గురువధూ రవలోకే మామ్.

(ఉపసృత్య) గురుత్వా! నిపుణి! త్వ మేవ గురు:

(అతిః ప్రవిశత యథాస్థాన నిపుణిం)

నిపుణి:--13 జంబుకా! కథా యాదా కానరస్థి కంచేహి సహిదా నీరగదా
తేవ దేవకంసంసం గతా మిహ పరియతా యం

జంబు:--త్వం బహిర్భూతా దేవ్యం ని పశ్యసి?

చా య:

11 కథా! జంబుకా! దేవ: బల్వలయం కృత్రిమ: కాదా పుష్ప వాటికా
నగ్నదం దృష్ట్య వీరకోశస్థిజమానత్వం బహుమానం కృత్వా ధర్మ ఇదానీ
మేవోపకవ మాగ త్పేరి తస్మాదనా మతి కృత్రిమ పరివరకుల తత్త్వం గచ్ఛామ.

(పుష్పకము) గుడ్డిని పిలుచుటలై పుష్పవాటికతో మాటలాడెదను. పృథాకముగా నురువర్యా! నీవు స్నానము చేసి భుజించి, తాటలము నేపించి కర్పూరచందనముల నలంకరించి, పురోపకవమును బ్రవేశింపుము.

వర్య:-అట్లే (నిష్క్రమించును.)

జంబు:-(చిత్రాకావ్యముతో.)

తే. గీ. చిత్రీకావ్యవిధాన - శ్రేణికలను

పూలవనముల దనునదీ - కూలమునను

వెనకీ చూచితిఁ గాలి నా - ప్రియఁ ధూరి

పుష్పవాటికఁ గానక - పోతి నకట!

(దూరముగా నుంచి పురోపకముతో) అలలెత్తుచే నెటి! పుష్పవాటిక నాట బడినది. ఇచ్చట నెవ్వరు లేకుగావ నొనరించి చాచి వడించును. (పూపించి) పుష్పవాటికా! ఇప్పుటివరకు నాట్యము నేయు చున్నారట.

(పుష్పవాటిక పురోపకమును)

పుష్ప:-ఏమి? జంబుదా! నీవును పురోపకము లన్నియును నాట్యమునకు రాజా సంకల్పించి రక్తకలము బహుమాన మిచ్చి యిప్పుడే యుపవసనమునకు రమ్మని చెప్పినాడు. అచ్చట నభ్యంతరమునం దుపవసనము లన్ని పోవలను.

జంబు:-అయ్యా! మహాపరాధము. ఈపాటికి గురువుగా విపరీతమును చేయుదురు. రాజాకుమార సచ్చటకు పోవునుగాఁ బుష్పవాటిక! నీవు నీవుచుగా పోయి గురువు నవలకు వారి పొమ్మని చెప్పము. లేకున్న గొంప మునిగి పోవును.

పుష్ప:-అట్లే (చిత్రాకావ్యమును)

జంబు:-నవచి, అపారధాయుని పూచుకీరే! నిధియుగ్మనై తిమ్మ తిమ్మ ననులేడు. నీవు గురువునా పురోపకమునకు పోయియు గురు గురునమ్మి.

చ. ననుచిరిసీలకులతల వి - శోభితకాంచనకర్ణవ్రత సుం

దంబదనాబ్జచిర్విరస - వాగబలదురగోమణిమృతా

దరశనపూర్వకాయముగ - ద్వారము నందున జాతూ బైలతో

బారిపారి జూచుచుండె మద - పుంఖదురొజసరోజ నాదెసన్.

(పూపించి) గురువత్స! నిత్యజీవాంబు నాకు గురువవు

(విప్రణిగ పురోపకమును)

నిత్య:-జంబు! జంబు! కాంచనకర్ణదుంకులతో గలపి గురువు దేవదత్తమున

పై పోయెడు పరిణమము తిమ్మలగూర పరిణ

జంబు:-నీవు బయటకు వచ్చి యేని మాట విన్నావు!

విప్రుని:-13 మహానుజులుయొక్క మంగళం కనబడును.

(పంక్తుల మంగళము.)

శ్లో. రంగుం న మమతే గురు నవ భవా సన్యాసు ధనే రుచిం
రమ్యా కిః గృహితే గురౌ? నిజ జడాన్విహ్నాః పరే మన్యతే
ధూర్జై రున్నతిలి నికల్పితివృద్ధిహ్నాః ప వ వాలయ
శ్మశ్శ్మ మేకవసంకలా చ్చప బహిర్గతుం గృహభ్యంతరాత్.
అన్య గు మహాః కలా దకలాకలాభే కో యవా కులః? ఇతిహి
పర్యామ. నెదిహి: మమ భాగభేనా భవాన్ మనోభవా మర్కతః
జంబు:-(కా. త. పాప) విప్రులే! కిం తవ హృదయం పశ్య పృఖ్యా దీక్షదంతే
వాచి ద గృహితం?

విప్రుని:-14 మాపద్మితమ అహియ శాసరకథా రూపవతి కామవిష్టుదంతేన
మహా మరవనింభా శ్లోకి.

జంబు:- (స్వగతం) రసిక! ఖం దీక్షదంత (ప్ర) లోకం త్వా మా) తతా

శ్లో. రివచ్చవాభ్యాం పిష్టివ్య శత్రు మనోభునః
మర్మయిష్టి గృహ తస్య మద్దకాథేన శేఫనా.

విప్రుని:-15 పాపం లే జంబుయ పాపం.

ఇది జంబుస్వ గంధః చుట్టె)

జంబు:- (స్వగతం)

శ్లో. గురౌ ర్భృహిన్యా నదవాంబుజస్య
స్వ స్వ గండే ముని మంబనాయ
తాంబూలకర్పూరలవ తన్నా
రతాయ మాం ప్రేక్షయిషీర గండః

. అధర్మ మహ్య కృంత్తుం (గృహితి.)

చా ను:

- 12 జంబు! కృతభోజన శాసరకీర్తనకాభ్యాం సహితోవిద్వత్. తేజః
దేవకన్య. కతా శ్శిష్య: పరిజనాశ్చ.
- 13 శ్మశ్శ్మకు జంబు! మర్మలక్షం కథయామి
- 14 మాపద్మితమ తూరధ్య శాసరకథా రూపవతి కామ దీక్షదంతే మమ
మరవనింభం శ్లోకి
- 15 పాపం లే జంబు! పాపం హృదయభావం లే.

నిపు—విఠోయి! జంబుకా! పిల్ల విడచి చెప్పు చున్నాను.

సీ. అంజనేయ! కాన - బామర బంధు శిష్యులెన్నగు నన్నుఁ

గ - న్నెత్తికొని రెంతలేసిన లేవ - నే లేవదుగదని

గురుశిష్యుల వట్టి - బురదకలు! యాశీరంగని - వైనదె

గురు వన్నఁ బరకామినులపొందు - మరగి తీవు! బయట

కుం బోయి యె - వ్వనినేని విషయింపు మనుటకువీలు

కా - దయ్యె నాకు

సీ. యాంక విటులై నవచ్చిన - న్నింటిలోని గదిని కుమ్ములు

రెండు కు - మ్మొక రఁ బన్నఁ! గొండ్లపొడువున నున్నవి-గోడ

తెల్లఁ! గలకటా! యిట్టి నావుకు - గతి యిక్కడి!

విరళాలనున శిష్యులీ యనకాళము లధి పగా మొద్దువంటికా దెనదైన
మొదడు కొడకు నేతా యరి చూచు చున్నాను. నాపుణ్యకలన మంచి సమయ
మనందు నీ రగపడితిరి

జంబు—పాపము! గొంతించు గాక! నిపుణో శిష్యాదయమును బూర్తిగా నీధర్మ
మిత్రుడగు దీర్ఘవంతున కర్పించితివికా! ఇక నీరేవులకు వెంట!

నిపు—రీ కుమారము! నుండి కాన విభార్య యాపవతి యను దానిని మరగిజాడు
నా కడకు వచ్చుట లేదు అందుచే నా భగము పూజా పుష్కరణములు
లే బూజాపట్టి యున్నది.

జంబు—(స్వగతము) దీర్ఘవంతుడు రసిగాగ్రహతుడు (ప్రకాశముగా) అటులైన
చక్కగా విను.

తే. సీ. రథమలం బట్టి కొలుకుచు - మదనగృహము

దెంగులాటలు లేమిచే - జెంగఁ గొనిన

యాదగరమునూడ్చి మన్న నా - మొడ్డ దోరి

మర్దవసుఁ జేతులెమ్ము నీ - మనసుదీలు.

నిపు—కాగురా! కాగు; జంబుకా! నాశ్వాదయమును కాగుగా గనపెట్టితిరి.

(జంబుకుని ముద్దు పెట్టుకొనుట)

జంబు—(స్వగతము) తే. సీ. గురుగృహిణి నన్నుకంటించ - దరికించేరి

మోము చెక్కున గధిలంచి - ముద్దిడంగ

గ్రమరాంబూలగంధ మా - కాంత పూకు

దెంగుముని పోల్చిపించిన - భంగి నలమె.

(అధరకాళము చేయుట)

నిత్యనికా—[మానం పరిహృత్వ] 16 మానద! ఏదాదా మమగోణ
సండుటో.

అంబు—“స్తోత్రం”.

శ్లో. అహం తస్య! యథేషం ల్వాం
గృధ్రం యథతు తే పతి.
ఇతి ధరం వ్యవ స్థేయ
మావయో ర్నాత్ర సంశయః.

(సేవకో)

శ్లో. పనమానం తతి ఇహో బద్ధం కంబళరజ్జుభిః,
గోలాంగూలం వికర్షంతి కుపితా రాజకంఠరాః.

అంబు—ధర! గోలాంగూలం శ్లోక కాతుకము మేరే?

నిత్యనికా—17 అంబు! యథేషం స్థితం యోగ మంచ, యథేషం తుర
గురూ.

(ప్రహస్య పక్షే)

శ్లో. ఉత్తు త్వేవ సకృచ్చగ త్యుపవిశ
స్కంధాయ తేలింగం సకృ
మంబుర్యన్ భృకుటి స్కృ త్సకృ దయం
త్రస్య త్యకాండేనకృత్,
విష్య గర్భయితం పురో వృసభై
కాశ్యమృమాణోఽమృతో
ద్వీపా వాగతి ఏవ మానుషగిరిం
వక్త్రీతి నః కాతుకమ్.

నిత్యనికా—(అంబుస్య సమాప ఉపవిశతి)

అంబు—(స్వగళం)

శ్లో. య దిమ ముపవిశంతి వార్ష్యో మే సంతాంగీ
స్కృతేతి భృత మనామం నామిత్యంగ స్తనేవ.

[కా యః]

16 మానద! ఏదాదా మమగోణ సంకుప్తః

17 అంబు! స్త్రీజనం గృహీత్యా స న విరిచతి యథా తన గురూ.

నిపు—(సిగ్గుచిడి) ఊహా! సరిహక్రమున నుక్కుమకు స తనిపలేకు.

జంబు—అనుగా!

తే. గీ. ఇతరయువకుల దిగనాడి— యిది యెరులుగ
దెంగుచుంగును నిమ్మనే — దృవిదీప
గురుడు గృధ్రివ్రాకును దెంగు — గోల్కెనీర
నీ క్షణం బొది సిద్ధాంత — మిద్ది మనకు.

(నేపథ్యమున)

తే. గీ. కంబళపు కాళ్ళ నలు నిలు — కడల కండ్
గట్టిగా గొండ్రుచ్చుచును — గట్టి గాజ
కింకరులు క్రోధమూర్తులై — కింక వెది
లాగు చున్నారు జనములు మూలూర.

జంబు—ఏమి! గొండ్రుచ్చా! అయిన సంతోషం గ్రహముగదా!

నిపు—జంబుకుదా! ఇది నీ గురువువలె నసాధ్యమైనదినుదా! అనుచి తొలి
నవో బాకుపకుల దెంగుక విడువదు.

(తిక్క నేపథ్యమున)

నీ. ఎగిరి గంతులు వైది — యేగు చుండునుగొంత నూర్పుండి.
దేహంబు — గోళొనును । దేదంచు హుంకరి — నెరుటి
చారిని జూచి నడిలేక దవకు దా — జడిసిగొనును కనుబొ
మ్మలుగుళించి — కలువ బగ బెట్టు మూరక యట్టిబు —
లొదిరితిరుగు! పలుజూసి యికిలింది — భయపెట్టుచుండును
తలలోని పేలను — దవిలి వెదకు

గీ జనే యనకు జూప భయము ముం — ముందు లోగ! మరుజవా
కులనేమీయె — మాట లాకు! బాపురే! యిద్ది మేస్వీర—
వాసియై! కోతియొవివ కనపట్టి — గ్రోర్తుంది.

నిపు—(జంబుకుని దరికి తేరును)

జంబు—(క్రుగతము)

చ. పెరవున తేసి చేరుచు న — మేముధృతి నిజపార్శ్వస్థిమకు
గురసిజన్మత్ర దక్షిణభు — జంబున వామకుచంబు నోక్కకం

య దినా చరణమాలాభ్యంతరే మున్నచేలం.

ధృతమదనమమో మే దుర్జయః పంచకాః.

విభుడికా--(స్వగత) 18 భీమ! ఏమో కదేక పా ఇకంబో ప్రకాశ) జలుకు
ఏటో కుచా శా పంగే చెలందరిదో మ సుఖంబో వియ.

జలుకు--(స్వగతం) కథ మరయో ర్భవ మిదం. యావదియమానన్నా కావదిం
నన్దాపయతి కాడః కన్య ప్రత్యుత్ విజృంభణా మైక; భగతు ఏవమా
క్షిరామి (ప్రకాశం) ముసలఖ దవితాయం, యది వావర స్త్వా ర్భయేత్త
తు నేన నిరహిష్యామి.

విభు--19 జంబులు! యజంతే.

(తరు: శ్రవితంతి పర్వాద్యద్దం గోలాగులం అగ్రవ్య రాజ కింకరా)

క.కరా--20 కోదామ గోళింగుళియో? కేదామ రాజ కింకరా?

గోలాం--నను యూతా మేవ కిమ్!

క.క--21 అహ! కహం? వివేయోవి వాణకంఘ!

గోలాం--22 కానరంస ఉరంఘాయేనో దీరదండన కిణంధో,

(తరు: ప్రవిశత: కానరక్షిగృహం)

దీర్ఘ--కానర! క్వ ప్రకాశయమి?

కానర--గృహీసమధిష్ఠితనిమంకోదరం ప్రవిష్ట, అరు: పశుకథనా నేర్జ్ఞాన
మర్తసి.

దీర్ఘదంత--త్వన్వహిత్వా సమా మసుసా కతోత్పవాహ్నా మపహృతచేతనోఽస్మి;

కానర--త్వా నోఽసి సుతి పృమత్సాహో గృహం ప్రవిశతి తత్రైక గచ్ఛామః

(ఇతి పరిక్రమతః)

గోలాంగూ--ఏతావన్న జాతామి కానరప్రవృత్త అంహం హి వాహ;

జంబు--(ఘృత్యా) కోఽత్రసందేహః? అపితు మమమృతా క్షేర. క్షేర

విస్మయస్థాన,

విభుడి--23 అపఃసో హోతవి వాణి (ఇతి భయేన జంబు ముఖంకరి)

జంబు--(చక్షుషీనిహ్యల్య)

శ్లో. మ మూర్ఛివశరీరస్య తస్యాన్య విస్మరిచేత.

కంతోర స్తనసంసర్గసుఖా వ్వాన్మర్త్యోయతే

(ఇతి తద్దేవతీతి)

18 భీమ! ఏమ క దేక తారయితప్పు జంబు! ఏమ తనో త్పంగచే
రితో ముసలఖండ ఇద.

19 జంబుకయుజ్యతే.

20 కోదామి గోలాంగూలు. కేదామ రాజకింకరా!

కగరిపుకేతనంబు రిమ - కంబున కోరితిమి. విక్రి - తొం
దరఁ గలిగించె వస్త్రము య-ధాయక మౌతి. శేరి యుక్తఁగా
నిత్ర--(స్వగతము) రిమ మను చున్నది. (ప్ర)కాశముగా) ఇట్లు నావలము
గొట్టవలెను. ఇదిగో నీ బట్టతో కోరితిమింద యున్నది. ఇది
జలు--(స్వగత) పీరి కీ శక్తిము కలబడినది. శేషము చేయునపు
నిత్రజేరి మరొకరినికొలది తన నిత్యము నున్నది, కాని తనకు లేదు. అగు
నాక! ఇట్లు విప్పిపుచ్చవలెను. (కాశముగా) ఇది కోరితియి కోరితిమి
వచ్చివోగొట్ట ముని నాగరిపెట్టితిని.

నిత్ర--అంచినఁ జేసితిని.

కొండ్రుచును బట్టుకొని రాజకింకరులు ప్రవేశింతురు.)

కింకరుడు--కొండ్రు ముచ్చివలెను? రాజకింకరు లవ్వరు!

కొండ్రుచు-హిరేగదా! రాజకింకరులు!

కింక--ఓహో! కొండ్రు వివేచి నుండ నున్నదే!

కొండ--కాసరోపాధ్యాయ! నగు నీర్వదంతుని స్పృహితుఁడు.

(కాసరుడు నీర్వదంతుడు ప్రవేశింతురు)

నీర్వ--కాసరా! వక్రవాసయమి యేడి?

కాస--శృంగి యున్న పాదలొ దూరినాడు తలువార సంగతి నీకే
తెలియవలెను.

నీర్వ--నీ భాగ్యతో విధవపా మరత మహోత్సవం లలో నాడలు పరియ
యంటిని. నాకు తెలియదు.

కాస--అటులైన నీ పాటి యింటి వచ్చి యుండు. పుత్ర వచ్చుటకు శోభ
దము, (ఇట్లు వడుచు చున్నాడు)

కొండ--నేను వానగడ నగుటచే ని తనలు గానరవీర్వదంతుల వరకు వెలర్తి.

జలు--ని సందేహమేమి? మనజవాక్యమిటువ చేతన నుల యా కోరి
విషయస్థాపమే!

నిత్ర--కోరినవినించినది అమ్మయో! (జలుకు పారి గడము చేసకొనును.)

జలు--(కన్నులు మూసికొని)

తే. గీ. కుటిలకంఠిల ఎచ్చుగొం - గిట్ట గనింప

మనసు భ్రమఁ జెడి విగతచే - తివరఁ గాంచ

సరసకాచ కుంభయుగళనం - గుంపు కలన

బరమ సౌభ్యాంబురాశి మె - మఱచినాతి.

(అట్లేయండును.)

నిత్యనే--24 అదో ఎంత గుఱుచి -చేసిపోయి.

కాసర--25 థ మత్ర గుఱుకొన్నావో కాజిలరక్కపోతో నిలుగి రోగము మానో
గోలాంగూణి?

చీర్లదంత--26 యో? జంబుక పార్వతీయ; నిత్యనేకాయా; పరిరంభణ మహా
మనుభవతి.

శ్లో. కిం కౌష్ఠ్యతి మన్మత్తే నిత్యనేమిదోన్మనే,
కాంతే మండే గుణోః పద్మజంబుకం తేజం గతా

కాసర--అక్క! మహా ఇయ భోక్తం శత్రుదే!

చీర్ల--అధిప

గోలాంజాస్యగతం, మాహి నిత్యనేకాయా న్యాయిత్య ఇతి సంకాపి ప్రాయ;
ప్రశం, భోక్తా శరణా! మాం పంపతి

చీర్ల--27 వాణి! ఇలా తుహిణీ చింత పాపా కుడేక పాపా శా

అక్క--28 గియుడియ వాణిలో ఏదోదోవో

నిత్యనే--29 వ్యభ్యక్తి 20 కమానీ వాణి? ముఖంపను ది పంఖిగా పంఖియ
గోలా గూల--పదోమం

శ్లో. భవనాన్మద్ధనే ఎత్వేనం పునమమిచ్చతి,
జంబుకం పరిరంభణే

స్వతి, హార హార! మే భుజా శనః మహా! త్రాసయేయం.
భవత్వేనం. పృథావీ, తేయం వ్యభ్యక్తే మహా.

ఇతి పాథి వ్యాదానా పృథావీ,

నిత్యనే--సహా భయ, 29 కౌశిళా భి! స, వసన వాణిరంప ముహా! దండే
నవాంయంస.

ఇతి జంబుకస్య మేహవం స్వహీత్యా వాణిస్య ముఖే యోజయతి.

అంబ--చక్షుసీనిమాలయశ్చేద. నిత్యనే! మా కృహణ మే మేహవం అయిమేద
తనః పితర్మిన్వితరే నివీయమిద కృహణస్యయం పవేయామి పితృత్తివృతి:

నిత్యనే--నివాస్య, 30 వివాహం దవివామసలఖడవిధ మేద,

గోలాంజూ--సహాహీత్యానం, వివాహారణ్యారే వపునకో భూత్వా గుభం
తీర్థ ఇతి జంబుక మేహవందంకయతి.

22 అయీ! కథా! నివేదామి వాసరస్య!

22 కాసర స్వోవాధ్యాసస్య చీర్లదంతస్య స్తీర్థ.

23 అసన్మో భవతి వాసర.

24 ఆరిపిక కృమ్యచరణో25

నిత్ర--కావుననే యచేతను కడ నెరిసి.

కాస--ఏమి? ను ల్గహద్యారమున రాజకింకరులు క్రోధి నాడించుచున్నాడు.

వీర--అదెక్కడు? ఇ బుకుండా? పాపమువండు నిలువబడి నిపుణి గాథా లింగసౌఖ్య సమర్థులను చున్నాడు. ఇందు కప్పేమున్నది.

శ్రీ. మొదల లేవరు మగడు న ల వుండుకుండు

వీరి నీ మధ్య విడచితి - దెంగకుండ

మప్పు పులుసును దివి యూర - కిందలేక

జంబుకునిచాల బడిన దీ - నారనాక్షి.

కాస--అర్యా! వీరిని నేను న గుటకు నిలుపడునా?

వీర--నీ చిత్త కచ్చివట్ట

కొండ--(స్వగత) నన్ను నిపుణిమఁ జూపరే నని రాజకింకరాభిప్రాయము. ప్రకాశముగా కిం కులా! నన్నిక విడువకు.

కింకరులలోనొకడు-- ఒక్కవిడిస మూచుకొనును. లేనివో కర్కతో బుర్రపగుల గొట్టెదను.

మఱియొకడు--నిపుణిరా! ఈ కోరిని వాచితిరా?

నిత్ర--చూచి ఇదిశ్రుమి? ఈ క్రోధ నన్ను చూచి కోపముతో బాగు బడవోవు చున్నది.

కొండ--కోపముతో)

శ్రీ. భర్త యిలువడి పోవంగ - బరపురుషుని

కొగిటం జేరి మిథయించు - కారులంజ

వరసి చూచియు గావంగ - నెరి వికట!

స్వగతము) అయ్యయ్యా! చేతులు కట్టబడి యున్నవి లేనివో దీనినికాగుగా జడిపించి యుండును. అగుగాక! ప్రకాశము . .

దొరకిరివి తెన్ను కమ్మిటు - దొంగతోత్ర.

. . . (నోరు తెలుచు)

నిత్ర--అయ్యో! అయ్యో! క్రోధి కొలకు చున్నది. కావుకోరిక కర్కయేది?

(అని జంబుకుని కిక్కిమును క్రోధి నోటిలో తెల్లచున్నది)

జంబు--(కన్నులు మూసికొనియే) నిత్రరా! నా కిక్కిమును బట్టుకొనికుము. ఇది నీదే తెన్ను. ఈ జొక్కలోనే నాదన జంబులచుగూడ వ్రాసెదను.

నిత్ర--నన్ని, కోరియనుకొని రగా పడిరిని,

కొండ--(కోపముతో నిట్లాడు విడిచి) విడిచికాదురా! నపుంసకుడై నుభ ముగా నుండును. కిక్కిమును గొరుకును.

విప్రుని--80 జంపి మనా మరదలానాపంచానా తంబ కాదుదయఁ గవించ కాణ
తేన ద దనా. తిరిగి చూడకొయిది.

విప్రు--81 రేరే దు రవాణ! ముంచేపి ముంచెని.

ఇతి వావరం పరాత్పజంబు మేనా మోదయంతి.

విప్రు--సంస్కృతమశీర్ష్య నిరూప్య? క్షితివెండు నావరం యతః.

శ్లో. కృతః కృతః కంబకోమయశ్చైర్వా సూలక ద సు తనూహాది,

కృతాని కుంజాలవిరక్త మాసం కృతాణ్యనే శ్లోమభి ర్మితాం

తత్త్వింకరాకృత్యామి, భోభోకంకరా! కుతస్యః ఏన్యతావర?

విప్రు--82 దింపందరానో అయ్యో ఏనా వాధరరాణా.

అన్యః--83 నానో ఏన వీరూప భూతః నానోమి. ఇతి కేవలభక్త భారయతి.

కృతీయః--84 అనూని వీరేమిది వేసం పరాచామగంజేపి ఇతి వీరయతి.

విప్రు--వివాస్య, తిపచరంతు విముక్త మేనా: దుశ మేతా

న--85 సుతం. అంబ! మేదిని! వివరం దేపి ల్లా నాం వాధరే.

విప్రు--నానోకం, ఏన వావరవేన: పురుష ఏన

నానో--86 భోభో రాజకేయా! ముంచతి మాన్ ఇతి ప్రామితు ముచ్చతి.

విప్రు--87 రేరే దురవాణ! రాయణియోయో

అన్యః--88 నియోనియామి ది సుషమనో ఏనా వ వావిసా తవంతో రాయ
యోయో

జంబు--విప్రుని! ఏన తివరతా నృశీ) రాయమాన: కృతావర్ణ ఇవరాగా
ప్రకృతాతి. పార్యతోవిశాళ్య కాన: వహిత అగ్నో వీరదంతోఽప్యుక్తైవ.

విప్రు--89 హోహో! కావ్య కం మృవాన నునా?

విప్రు--90 నానో! అమరతోతి అమరం నో కిదో ఇంతయో ఏన అన్యం
నానోయో ఇతత్ప్రవావ్య భుజ బ భవ విష్ణుజ్ఞ విష్ణుతా:

విప్రు--శ్లో. ఏ కంబునా వాగనో ఏనా వేసేగాని కిదో తనా,

మంఃఝయగదోగింధింజంబి శ్లాబహుమాణిదో.

95 వావర! క్షుణ్ణ హృష్టుశ్చిత్త్య న్యరా ద:దేవ ప్రహరిష్యే

96 విప్రుని! వావర ఏన ద్విశ్య;

97 కథమేవ వావర; మాన్ నృయన్తి న చక్షుశాపశ్యతి.

98 నా. తనా తి మాన్ వరేన నామస్య ముఖా భండే వారయిష్యే.

99 విప్రు శ్లాగ్మియ సలఖండప్రమేణ.

90 యస్మిన్య మమరతిలాభ సత్కారావస్థ గామభ్యజ్ఞైవ నాఖం కావ
తా గంజంయతి? కరోమ్యహ మందభాగ్య.

81 రేరే దువృవానర! ముంచముంచ,

నిపు—దేనియారము జూచుకొని నాథగ వచ్చిరు బారు చున్నాఁ దానికే
ముప్పు వాటిల్లి డి. ఇక నాకు గతియేమి? (విచారించును)

కింక—ఓనీ! కుంతవాడేదా! విడు! విడు! (అని గొట్టి జంబుకుని తిన్నమాను
విడుపింతును)

నిపు—(కుంస్కుతముతో నిరూపించి) ఇది కృత్రిమవాసరముగాని నిజమైనదికాదు.

శ్రీ. గీ. పుట్టినదిగావు కంటి బొచ్చుచేతఁ

దనురుహంబులు తోకక - ట్టినవి కాని

బొగ్గుమసి పూసి మొగమున - మూరిమోడ

గొట్టెబొచ్చున మీసంబు - గూర్చినారు.

కింకరుల నడిగి తెలిపికొనెదను కింకరులారా! ఈ వాసర మెక్కడిది?

ఒకడు—వీరపాంతరము నుండి వచ్చి డి.

అన్యుడు—అందుచేతనే దీనికి గొడుగు పట్టుచున్నాము.

(పడకగొడుగు పట్టును)

కృతీయుడు—వలాలచాతురగుచ్చములచే నిరవి? విషయ చున్నాను (విషయను)

జంబు—(వచ్చి) నాచుల్లను విడిచిపెట్టినందు కుపచరింపుడు

కొండ—(స్వగతము) అంబ! ధూడేవీ! యెడ మీకు నన్ను సిగ్గు బాధించు
చుచున్నది నీలోఁ జొచ్చెదను.

దీర్ఘ—(సంతోషముతో) రీడు వాసరవేషము ధరించిన పురుషుడే!

కొండ—ఓ రాజకింకరులారా! నన్ను విడుపుడు. (వమస్కరింపఁ బోవును.)

ఒకడు—రాజనియోగము ననుసరింపవలెనుగదా?

అన్యుడు—నిపుణికకుఁ జూపి విడచిపెట్టకుని రాజాజ్ఞ

జంబు—నిపుణికా! ఇతడు నీభర్త కృత్రిమో నుండఁగా రాజాచారి ఇట్లన
మానము చేసి యు డఁ బోలు! (పక్కకుఁజూచి) ఓహో! కాకునితో

గూడ దీర్ఘదంతుఁ డిటుకే వచ్చుచున్నాడు

దీర్ఘ—ఏమోయి! రాజాచేత భక్తవాసమమి యతమానింప బడెనా?

కింక—కాదు సద్భాష్యులుడని బహుమానము చేసెను ఇంతి నల! మావని
(కట్టువిప్పి వెడలిపోవును)

నిపు—శ్రీ. గీ. చర్యచే గోతి యితిడు వే - మంబుచేతఁ

గూడ వాసరవేషంబు - గూర్చి బడియె

నన్ను విడి గృధిపూకును - నాకఁ బోయి

నట్టి వీనికి వగిన మ - ర్యాద యయ్యె.

దీప్తి—సఖ! కి మేరక

జంబు—(స్వగతం) ఇధం ప్రాగేవ నిశ్చిత మార్జున దీప్తిదంతేన

కాస—గుహ! గృథీసంగమమథ్య ఏవ కిం లగ్నపి?

వక్ర—

శ్లో. గృథీంమూం చరితాం గుంజేద్బద్ధ్వా హ జేవ మాదిశత్,
అసా మిదం మయి స్మిగ్ధా గృథీ త్వద్వాపి వర్తతే.

అపి య గృథీకవ్య మస్మదీయమ్

శ్లో. రాక్షోహం న భిభేషి న ప్లవగతా లభేతి లజ్జాం సకృ
నేయ్యమ్య మ్యవ్యగస్మరధ్వజపరా మర్కాద్బహిర్యాం తథా
అసానే విదుషాం పరం తు పరిషద్ది గర్జనాసా యమీ
దుశ్శీలో భవతీ త్యుదీరయతి చేత్తస్మరశూలాయతే.

దీప్తి—యదిదం పయ్యపితం భవేత్తనా నశోకాయ అపూర్వతయాతత్ ఇదానీమేవ

వక్ర—త దిదానం దురాత్మనో రాజహతకవ్య దేవా దవ్యతగ్రచ్ఛమా.

శ్లో. పురాంతరం ప్రాప్య పురాంతరా దహం
ప్రదగ్మ్య శాస్త్రాణి చ యా న్యపాఠిషం,
మహా చ్చ దాసం ప్రతిగృహ్య తద్దశం
వితీర్య నేతాస్మి చతాం నటం క్రిమాత్.

కాపత్ పర్యంతం నిపుణీకా జంబుక స్యమకు ధవళు పరస్తాత్ గహి
తస్య మనోరథ మపహరిష్యమి యోహి భుక్తవంతం పృథివ్రాయాః ఘంజీధా
ఇతి కిం తేన కృతం స్మారత్! కాసర స్వలాబూత్తనం బద్ధైవ తద్బహిణీ య దీప్తి
దంతేన మయాపి రాజకారితవాసరవేషేణ ప్రతిరథ్యం నీజమా నేన సర్వైశ్చ
పారాః ప్రతిపందితాః

83 దీప్తితోతరా దాగత ఏవ వాసరరాజః

84 ఆత ఏదైతస్య ఛత్రం ధారయామి

85 ఆహ మపి నీజయామి క్వాభ్యాం పలాలచామరగుచ్ఛాభ్యామ్

86 గృహీణీతిన్యో రాజనియోగః

87 నిపుణీకాయై దర్శయితవ్య ఏవ, పశ్చా ద్విసర్జయితవ్య ఇతి రాజ
నియోగః

88 శోభతో బ్రాహ్మణ ఇతి జనుమానః కృతః ఏతావా నేనాస్మాకం
నియోగః

89 శ్లో. కర్మణా కానతో హ్యేవ నేషే నాపి కృత ప్రదా,
మా ముష్టి త్వా గతో గృథీం య దాగ్రహా బహుమానితః

దీర్ఘ—మిత్రమా! ఇదియేమి?

జంబు—(స్వగతము) ఇంతపని జరుగక మాన దని దీర్ఘుడు దీర్ఘుని కిప్పి
యన్నాడు.

కాశ—గురునా! గృధ్రీసుగము ముడ రవకండానును బట్టుబడితివా
యేమి?

వక్ర—

జే. గీ కుంజమున నేను గృధ్రీయః - గూరు చుండ
తేడు కనులారః జూచి యీ - రీతిః జేసి
నైవసి కేమిగాని యే - య్యాగృధ్రీ
కేతయోపేమ నావయ - నింతవఱకు

ఇంకను వాసంగతి వినుడు

చ. జనములు నన్ను గోరితినిగ - నల్పిన దానికి లజ్జ లేదు. భూ
పునికడ నుండి నాకు భయ - ముం గన నన్నుని మేహనంబునా
వనితభగంబు జొచ్చె నని - భావనః జేయును, వండితాళి న
న్ననయముదుష్టఁడంచునిక - నాడ దొడంగుమరంచుబొక్కెదన్

దీర్ఘ దంతాదులు—ఒక్కరాత్రి గడచుటకేగాని పేపటి కిది పాతబడిపోతా! దీర్ఘ
విచార మేల?

వక్ర—కడువలన నీ చండాలపురాణదేశము నుండి మఱియుం తోటకు జొర్రదము.
తిరువార,

శ్రీ. గీ. ఏ నగరి నేని యొక్క భూ - మీశుఁ గొలిచి
గొప్ప శాస్త్రాలు వినుపించి - మెప్పువధసి
ధనమును గడించి గృధ్రీకి - ధార నోసి
మంచితిసమున రావించి - యుంచుకొందు.

అంతవఱకు విపుణికను జంబుకుడు నేనును సేకముగా విషయములు చూ
చుము. తరువాత వారికి నే వద్దము రాను. కడుపునిండ దినినవానిని నీవు తివ వద్దనినా
బ్రయోజన మే మున్నది? కాశని భార్య దీర్ఘచంకునకును, వాసరున కలబూస్త
కీర్తన దక్కి గదా! రాజాగారి యెడబొట్టువలన వానరవేషమున పొరుల సంఘమును
నవ్వించుకొని కాకు దక్కినది.

దీక్షదంతాయ—కి మితోఽపి ప్రియ మాస్తే భగవతః ?

వక్ర—అత ఏత సంకామి, తథా పీఠ మస్తు భరతవశ్యం,

శ్లో. భూపాః పుణ్యపథే చరంతు భవతు

క్షేమం పృథాం సర్వతః

కాలే ద్యౌషధయః ఫలంతు కవయః

భేలంతు రాజ్ఞాం ప్రియాః,

విపా స్సం త్యథ నిర్భయా శ్చ విధవో

ద్వాహో జరీభృంభతాం

కామో యేన పుమర్థసార్థ సరణా

మోర్ధాభిషిక్తో భవేత్.

శ్లో. హిమాద్రిదర్యాయితయోనిషు త్వే

మేరుప్రమాణాధిక మేధకాయ,

సుమైధున యై కృతమైధునాయ

నమ శ్చివామై చ నమ శ్చివాయ.

శ్రీకాళిదాసకృతం చాహుననం

నామ నాటకమ్

సమూర్ణమ్.

— 'రాజబోధ గ్రంథ రాజములు' —

బ్రహ్మగర్భము, నాగరసర్వస్వము, పంచసాయకము,

కామకళి, ఇంద్రరతిరహస్యము, కామకళావిధి,

మొదలుగా గల గ్రంథము లన్నియు

నొకదాని తరువాత నొకదానిని

సచిత్రముగాఁ బ్రకటింతుము.

National Library.
Calcutta-27.

Printed at
"SYHAM PRESS"
PANDICHERRY.
